

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Odkaz starých mytologií v současné populární kultuře:

Thor, Loki a soumrak bohů z marvelovského světa a jejich

staroseverské kořeny

Jana Némětová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Odkaz starých mytologií v současné populární kultuře:

Thor, Loki a soumrak bohů z marvelovského světa a jejich

staroseverské kořeny

Jana Némětová

Vedoucí práce:

Mgr. Karolína Jiráková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování:

Tímto bych velmi ráda poděkovala vedoucí práce, Mgr. Karolíně Jirákové, Ph.D za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce a vážím si její ochoty a trpělivosti během konzultací. Ráda bych poděkovala i za to, že mě podpořila ve výběru vlastního tématu.

Obsah

1	Úvod	7
2	Vhled do vztahu starých a nových mýtů; estetická, pedagogicko-psychologická forma působení na diváka.....	10
3	Uvedení do světa Marvelu.....	13
3.1	Marvel a společnost.....	13
3.2	Skupina Avengers – proč jsou důležití pro Thora a Lokiho?.....	16
4	Marvelovský svět filmů Thora a Lokiho	18
4.1	Thor (film)	18
4.2	Thor: Ragnarok.....	21
4.3	Další filmy, které se Lokiho a Thora týkají.....	21
4.3.1	The Avengers	21
4.3.2	Thor: The Dark World.....	22
4.3.3	Thor: Love and Thunder	22
4.4	Thor ve filmovém zpracování	23
4.5	Loki ve filmovém zpracování	24
4.5.1	Lokiho nepřátelé.....	26
4.5.2	Lokiho přátelé.....	27
5	Severské mýty a jejich zpracování postav Thora a Lokiho a jejich příběhů 28	
5.1	Základní vhled do severské mytologie	28
5.1.1	Postava Thora v severské mytologii.....	29
5.1.2	Postava Lokiho v severské mytologii	31
6	Porovnání moderního marvelovského pojetí postav Thora a Lokiho s jejich mytologickými podklady.....	35
6.1	Charakter postavy Thora v Marvelu versus v mytologii.....	35
6.1.1	Kladivo Mjöllnir jako Thorovo poznávací znamení v mýtech i v marvelovské fikci	36

6.2	Charakter postavy Lokiho v Marvelu versus v mytologii	36
6.2.1	Lokiho děti	38
7	Ragnarok – mytologie versus marvelovské pojetí – udržuje se linie mýtů i v moderním vyobrazení soumraku bohů?	42
7.1	Ragnarok v marvelovském pojetí	42
7.2	Mytologické pojetí Ragnaroku	44
7.3	Srovnání ragnaröku v mýtech versus v moderním pojetí ve zpracování Marvelu	46
7.3.1	Smrt Ódina, Thora a Lokiho v mýtech, ale ne v Marvelu	46
7.3.2	Role Lokiho	46
7.3.3	Role Lokiho potomků.....	47
7.3.4	Důvod vzniku konce světa.....	47
7.3.5	Co se dělo po soumraku bohů	47
8	Marvel a mytologie – udržuje Marvel mytologickou tradici?	49
9	Závěr	51
10	Resumé	55
11	Seznam literatury.....	56

1 Úvod

Tato bakalářská práce se bude věnovat tématu „*Odkaz starých mytologií v současné populární kultuře*.“ Podnázvem, který téma upřesňuje, je „*Thor, Loki a soumrak bohů z marvelovského světa a jejich staroseverské kořeny*.“ Cílem práce je ukázat, jakým způsobem se projevuje staroseverská mytologická tradice v moderním vyobrazení marvelovského zpracování příběhů o Thorovi a Lokim a jejich okolí.

První kapitola bude věnována představení vzhledu do vztahů mezi nově pojatými mýty a jejich působením na diváka. Nejprve se objeví část věnována tomu, že nové adaptace mýtů jsou v současné době všude kolem nás. Následně bude věnován čas otázce, zda v nových zpracováních zůstává pouze estetická forma, či zda se jedná o něco hlubšího. Na to bude nabídnuto několik odpovědí – nejprve ta negativní, podle které zůstává pouze estetika a hlubší smysl ustupuje do pozadí. Poté se objeví odpověď, která se zabývá pedagogickou či psychologickou sférou, jak může Marvel a jeho příběhy působit na diváky. Třetí odpověď přinese nadhled, se kterým se dá pracovat, i kdyby zůstaly jenom estetické prvky. Na konec této kapitoly bude zmíněno, že lidé interpretují mýty vždy v kontextu s moderní dobou, takže jsou úpravy mýtických vzorů v průběhu historie vysvětlené tím, že člověk chce příběhy, ke kterým se bude moci vztahovat.

Druhá kapitola se bude zabývat uvedením čtenáře do světa Marvelu. Nejprve bude představen Marvel jako firma, poté se prostřednictvím první podkapitoly bude možné dozvědět, kde a v jakých podobách se lidé mohou setkat s marvelovskou tvorbou, a v neposlední době se objeví podoba člověka, který je divákem těchto filmů. Dojde také k základnímu představení jedné z nejznámějších skupin „marvelovek“ – skupiny superhrdinů s názvem „Avengers.“ Do této skupiny totiž spadá i několik postav podstatných pro tuto práci – postava Thora Odinsona a jeho blízkých.

Následuje kapitola, která bude věnována marvelovskému světu Thora a Lokiho. Nejprve dojde k představení filmů, které jsou stěžejní pro vykreslení příběhů těchto vybraných postav. První dvě podkapitoly budou podrobněji věnovány dvěma filmům, které poskytují nejlepší náhled na tento svět, a tedy filmu *Thor* (2011) a filmu *Thor: Ragnarok* (2017). Následující podkapitola se bude dalšími filmy ságy o Thorovi zabírat už jen ve zkratce. Těmito filmy jsou *The Avengers* (2012), *Thor: The Dark World* (2013) či *Thor: Love and Thunder* (2022). Časové rozmezí vybraných scén odpovídá platformě Disney+, na které je možné tyto filmy vidět. Poté se objeví další část této kapitoly, kterou je představení Thora a Lokiho ve filmovém zpracování.

U podkapitoly, která bude věnována Lokimu, bude věnován prostor dalším dvěma, kde budou vyjmenováni a představeni nejprve Lokiho filmoví nepřátelé, následně jeho přátelé.

Na tuto kapitolu bude navazovat ta, která v sobě ponese práci se severskými mýty. Nejprve se objeví základní vhled do severské mytologie v podobě první podkapitoly. Další dvě podkapitoly budou opět věnovány postavám Thora a Lokiho, tentokrát ovšem v kontextu starých příběhů.

Další kapitola přinese porovnání marvelovského zpracování Thora a Lokiho s jejich mytologickými podklady. V první podkapitole se bude možné dozvědět rozdíly marvelovského a mytologického Thora. Zvláštní pozornost bude v jedné podkapitole věnována Thorovu kladivu, které je pro něj charakteristické jak v mýtech, tak v Marvelu. Následovat bude porovnání Lokiho, opět se starými mýty a jeho novou podobou v „marvelovkách.“ Objeví se podkapitola, kde se bude možné dočíst o srovnání Lokiho potomků z mytologie s postavami, které jim odpovídají v Marvelu.

Předposlední kapitola bude o Ragnaroku, soumraku bohů. Nejprve se pomocí první podkapitoly ukáže, jak byl Ragnarok pojat Marvelem. Druhá podkapitola zase představí mytologický výklad. Poté se objeví podkapitola, která prostřednictvím dalších podkapitol ukáže rozdíly mezi marvelovským uchopením a severskými mýty.

V neposlední řadě se objeví kapitola, která se pokusí odpovědět na to, jak Marvel věrně uchopuje mytologickou část. Nejprve se objeví tvrzení, že zůstává estetická forma, jelikož jsou mýty přijaty s rozdíly od jejich základu. Následuje ale úhel pohledu, která tvrdí, že ani to není úplně špatně. Marvel ovšem věrně přebírá některé atributy z mýtů, a tomu se věnuje další část. Objeví se i to, jak fanoušci udržují příběhy v běhu v současné době.

Pro vypracování práce bude uplatněna primárně metoda kompilace textu. Práce se zakládá na vybrání příkladů marvelovských filmů (hlavně tedy „*Thor*“ a „*Thor: Ragnarok*“) a soustředění se na vybrané postavy (Thor a Loki), které budou následně porovnány se svými původními podobami z mytických základů. Dojde i k porovnání Ragnaroku z Marvelu s jeho mytologickým vzorem.

V práci bude využito velké množství nejrůznějších zdrojů. Mezi primární literaturu budou zařazeny knihy, které se věnují přímému sepsání severských mýtů tak, jak byly dochovány (*Edda*, přeložena Ladislav Hegerem či *Edda a Sága o Ynglinzích* autora Snorriho

Sturlusona). Ze sekundárních zdrojů stojí za zmínku hlavně autorka Jitka Vlčková a její *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, pomocí které bude vysvětleno nespočet pojmů a jmen, které souvisejí se severskou mytologií. Mezi další důležité sekundární zdroje patří také Jan A. Kozák a jeho kniha *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace* či Martin Arnold a jeho dílo *Thor: myth to Marvel*. Následuje řada zdrojů, které jsou na pomezí mezi populárními a naučnými, například kniha *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů* kolektivu autorů. Poté se objeví zdroje, které jsou čistě populární (např. článek *10 Differences Between Loki In The Comics And The MCU*). Následuje dlouhý seznam věnovaný marvelovským databázím (ty budou využity pro dovysvětlení terminologie marvelovských filmů), kde jsou nejdůležitější následující dva zdroje, a tedy *Thor (Thor Odinson) On Screen Powers, Enemies, History* a *Loki On Screen Powers, Enemies, History*. Jelikož je tato práce silně založena na filmech, objeví se i ve zdrojích část věnována těm, se kterými se pracovalo. Stěžejní dvojicí filmů je *Thor* a *Thor: Ragnarok*. Posledními zdroji jsou seriály, videa, na které bylo odkazováno, či slovníky a encyklopedie.

2 Vhled do vztahu starých a nových mýtů; estetická, pedagogicko-psychologická forma působení na diváka

V dnešním moderním světě se často setkáváme s médii různého formátu, které čerpají ze starých mytologických příběhů. Tato práce se sice bude věnovat Marvelu a jeho uchopení severských mýtů, ale Marvel zdaleka není jediným, kdo je inspirován mytologií. Když se zůstane u tematiky seveřanů, je možné se setkat se seriálem *Vikingové*¹ nebo například s počítačovou hrou *God of War Ragnarok*.² I řecká mytologie zasahuje do současné moderní fikce, například kniha *The Song of Achilles*³ čerpá z mytologického základu Achillea a Patrokla. Je tedy možné říct, že se mytologické příběhy, i když často v nově uchopené podobě, nacházejí kolem nás i v aktuální době.

Představují tedy tyto nově uchopené „mýty“ pouze estetickou formu, nebo se jedná o hlubší spojení staré tradice s moderním pojetím? Jednou z odpovědí na tuto otázku by mohlo být rovnou popření něčeho hlubšího, a tedy tvrzení, že „nová mytologie“ zůstává pouze k estetickému či zábavnímu potěšení diváka. Přeci jenom v marvelovských filmech, které se věnují Thorovi a Lokimu a světu kolem nich, vystupuje i řada postav, které v severských mýtech neexistují (například postava Hulka ve filmu *Thor: Ragnarok*), a Marvel nepřejímá všechna fakta stoprocentně věrně z mytologické tradice. Toto je možné vidět už na tak triviální věci, jako je barva vlasů Thora a Lokiho v mýtech versus v Marvelu.⁴ Příkladem takto kritického pojetí je například tvrzení, že výklad severských mýtů se odklonil od učenců či literátů k masovým médiím, kde představitost nahrazuje seriózní analýzu a přesnost.⁵

Druhá odpověď by mohla znít následovně: jedná se o jakýsi pedagogický, „vychovávací“ či psychologický prvek, který na diváka působí a kladně ovlivňuje jeho myšlení. Toho je možné si povšimnout například u skupiny Avengers (kam patří i mýty inspirovaný Thor), která se skládá ze superhrdinů, kteří ale stále mají své osobní problémy. Kniha *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals* hovoří o experimentální dětské terapii, která je popsána jako „fantazijní

¹ *Vikingové* [seriál]. Režie Michael HIRST. Irsko, 2013-2020.

² *God of War Ragnarok* [počítačová hra]. Tvůrci Cory BARLOG a Eric WILLIAMS. USA, 2022. (je takto tato citace správně napsaná?)

³ MILLER, Madeline. *The Song of Achilles*. London: Bloomsbury Paperbacks, 2017. ISBN 978-1-4088-9138-4.

⁴ Více v kapitole *Porovnání moderního marvelovského pojetí postav Thora a Lokiho s jejich mytologickými podklady*.

⁵ ARNOLD, *Thor: myth to Marvel*, s. 141.

hra,⁶ jež dětem pomáhá s jejich traumatickými zážitky díky hře, která je dětem přirozená.⁷ Skupina Avengers představuje velkou dichotomii – objevuje se u nich velikost i slabost, sebedůvěra i strach, vítězství i neúspěchy. Tyto charakteristiky jsou také využity u dětské hry při terapii.⁸ Každý z Avengerů má své strasti, a proto mohou být inspirací pro děti i v jejich problémech. Například postava Thora ovlivňuje děti specifickým způsobem – není běžným člověkem, a tak neprošel fyzickou transformací či evolucí. Místo toho se vypořádával s problémy, které souvisely s tím, že se příliš snažil a neakceptoval sebe takového, jaký je, bez přehnaně nerealistických očekávání. Zároveň jeho život ovlivňovaly i problematické rodinné vztahy. S Thorem se tedy mohou často ztotožňovat děti, které podléhají perfekcionismu či přehnanému úspěchu. Ti, kteří pocítují nesnáze v sourozeneckých vztazích, mohou najít oporou v problematickém vztahu mezi nevlastními bratry Thorem a Lokim.⁹

Třetí odpověď nabízí nadhled. I když je někdy přenesení starých mýtických příběhů nepravdivé, pouze esteticky vyobrazené, nemusí to vždy být špatně. Vyprávění příběhů prostřednictvím filmů dává divákovi svobodu kreativního myšlení, vůči které se může tradiční způsob akademického myšlení jevit příliš strnule. Film má navíc jednu obrovskou výhodu – dokáže přiblížit témata širšímu publiku, než akademické texty.¹⁰ Film také může povzbudit dialog mezi minulostí, přítomností a budoucností.¹¹ Důležité je pro diváky nepřijímat vše tak, jak je jim to prezentováno, protože, i když je historicky správný příběh zajímavější, tvůrci filmů ho často ještě více pozmění ke svému obrazu, a tak se vytrácí původní příběh.¹² Ovšem filmaři zřídka kdy touží po tom přepsat historii, jejich záměr je většinou spíš vytvořit příběh, se kterým se publikum lépe ztotožní, a často se zaměřují na současné obavy doby, ve které filmy vznikají. Není to tedy vždy tak, že by byly stvořeny se záměrem neodpovídat své předloze, ale spíše tím,

⁶ KRUSE a ARENDT, *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals*. Chapter 3 Control, Corruption, and Destruction, Oh My! The Role of Villains in Experimental Play Therapy.

⁷ KRUSE a ARENDT. *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals*. Chapter 3 Control, Corruption, and Destruction, Oh My! The Role of Villains in Experimental Play Therapy.

⁸ HICKS, *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals*. Chapter 12 Using the Avengers to Influence the Self-Actualization Process for Children.

⁹ HICKS, *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals*. Chapter 12 Using the Avengers to Influence the Self-Actualization Process for Children.

¹⁰ Dokonce i populární texty, nebo prostě textové zachycení myšlenky vůbec.

¹¹ Důležité je říct, že nejen film dokáže takovýto dialog povzbudit, i text je toho schopen. Zde se tím myslí to, že se zdá, že filmu to jde o něco snadněji.

¹² To se opět týká i kritické reflexe u příjmu textů čtenáři.

že se do nich promítají současné problémy. Tvůrci by tedy s filmy mohli zacházet jako s artefakty, a přizpůsobit si je do aktuálního kontextu.¹³

Na závěr této kapitoly je zajímavé poznamenat, že konkrétně severské mýty procházely celou řadou úprav již v průběhu historie, Marvel tedy není prvním, kdo je zobrazuje v pozměněném kontextu. Samotný Snorri pracoval s kristianizovanou verzí mýtů. To se projevuje například tím, že je Loki přirovnáván k Luciferovi. Ve viktoriánské době byly mýty převyprávěny v kontextu říše bohů, což odpovídalo tehdejší Británii. V neposlední řadě, Marvel udělal z bohů superhrdiny, protože to odráží způsob, jak chce Amerika¹⁴ vytvářet své příběhy. Lidé tedy převyprávějí příběhy tak, aby se k nim mohli vztahovat.¹⁵

¹³ HELL, Mark A. *Making the Past Present: Cinematic Narratives of the Middle Ages. Reflections: 50 Years of Medieval Archaeology* [online]. New York: Maney Publishing, 2007 [cit. 2023-04-24]. ISBN 978-1-906540-71-5. Dostupné z: <https://www.perlego.com/book/1383018/reflections-50-years-of-medieval-archaeology-19572007-no-30-50-years-of-medieval-archaeology-19572007-pdf>.

¹⁴ Amerika je zde zmíněna, jelikož „marvelovky“ jsou amerického původu. Tím to neznamená, že by se tento způsob vyprávění příběhů týkal pouze USA.

¹⁵ BARNETT, David. Norse mythology is enjoying an unlikely renaissance in popular culture. *The Independent* [online]. Publikováno 19. 7. 2018, [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/culture-norse-mythology-marvel-comics-film-christianity-neil-gaiman-american-gods-a8444321.html>.

3 Uvedení do světa Marvelu

Tato kapitola slouží jako uvedení čtenáře do světa Marvelu. Nejprve budou ve zkratce zmíněny základní údaje o firmě Marvelu, následně dojde k upřesnění části marvelovské tvorby, se kterou se bude pracovat. Objeví se také kapitola, která se bude zabírat Marvelem v kontextu se společnostmi, či kapitola, která krátce představí skupinu Avengers.

Marvel Comics je americká mediální a zábavní společnost aktuálně spadající pod Disney Company. Její sídlo je lokalizováno v New Yorku. Společnost byla založena roku 1939 a je dodnes aktivní. Zakladatelem byl Martin Goodman,¹⁶ za zmínku stojí ale též Stan Lee, komiksový spisovatel, který se podílel na vytvoření mnoha marvelových postav, pro tuto práci je nejdůležitější skupina Avengers.¹⁷

Jelikož je Marvel velká společnost, která má pod sebou mnoho příběhů a fiktivních postav, je nutné přiblížit okruh témat, kterým se tato práce bude věnovat. Marvel jako takový lze rozdělit na dvě pomyslné části – komiks a filmová tvorba (Marvel Cinematic Universe neboli MCU). Tato práce se bude zabývat pouze filmovou tvorbou, která sice často vychází z komiksů, ale také se od nich v určitých aspektech liší.¹⁸

3.1 Marvel a společnost

S tvorbou společnosti Marvel je možné se setkat na několika úrovních. První z nich je přímé setkání s médii, které společnost vydává. Filmy se superhrdiny je možné zhlédnout na streamovací službě s názvem Disney+. Komiksy se poté dají zakoupit ve fyzické tištěné formě

¹⁶ DEFOREST, Tim. Marvel Comics | History, Characters, Facts & Movies. *Encyclopedia Britannica* [online]. Aktualizováno 19.2. 2023, [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Marvel-Comics>, *Marvel Comics | Marvel Database | Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://marvel.fandom.com/wiki/Marvel_Comics.

¹⁷ BRITANNICA, The Editors of Encyclopaedia. Stan Lee | Biography, Comics, Characters, Cameos & Facts. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Stan-Lee>.

¹⁸ Toho si je možné povšimnout například u postavy Lokiho, který je v komiksovém provedení mocnější, ale zároveň i více zlý než ve filmovém provedení. Autor Clarence Boyce ve svém článku „*Marvel: 10 Differences Between Loki In The Comics And The MCU*“ také zmiňuje, že komiksově provedení se silněji inspirovalo původní mytologií, když přijde na Lokiho děti (zejména na Helu), které jsou, jako v mytologii, v komiksech uvedeny jako jeho děti, zatímco ve filmovém zpracování je Hela dcera Ódina, a tudíž Lokiho sestrou. BOYCE, Clarence. *Marvel: 10 Differences Between Loki In The Comics And The MCU* [online]. Publikováno 14.6. 2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://gamerant.com/marvel-loki-comics-movies-differences/#loki-s-children>. Zajímavé je také říct, že se v marvelovském filmovém zpracování vůbec neobjevuje Jörmungandr, neboli „Midgardský had“, který patří do pomyslné trojice (Hel, Fenrir – obrovský vlk a Jörmungandr) Lokiho dětí, přestože Fenrir i Hel svoji podobu v Marvelu mají, byť nebyli vyobrazeni jako Lokiho potomci. LARRINGTON, *Norse Myths: A Guide to the Gods and Heroes*, Chapter 3: Opposing Powers. Více v kapitole *Lokiho děti*.

Tématu porovnání mytologie a filmů se bude tato práce ještě věnovat více dopodrobna, zde jsou postavy zmíněny pro malý náhled na rozdíly mezi komiksy a filmy.

či ve formě elektronické přes oficiální stránky.¹⁹ Pomyslnou druhou úrovní by mohla být například návštěva Disneylandu, kde je možné se setkat s herci, kteří jsou převlečení za postavy z filmů. S tím také souvisí různá kulturní shromáždění, tzv. „comic-cony“²⁰, kam lidé chodí často převlečení za své oblíbené hrdiny.²¹ Dále je možné zmínit sociální sítě, kam denně stovky fanoušků po celém světě chodí sdílet své názory a myšlenky o svých oblíbených postavách. Lze mluvit například o platformách Tiktok či Youtube, kde se objevují videa, jak lidé různě interpretují příběhy či vytvářejí své vlastní fanouškovské teorie o tom, jak by se mohl vyvíjet hrdina, kterého mají rádi.²²

Společnost Marvel, a především její díla, nepůsobí na okolní svět pouze zábavnou formou. Článek s názvem „*The Effect of the Marvel Cinematic Universe on Modern Pop-Culture and Society*“ hovoří o dvou důležitých aspektech působení na diváka – jedním z nich je fakt, že se v příbězích zrcadlí současné světové problémy²³, druhým je poté nárůst superhrdinů, kteří lépe reprezentují rozmanité skupiny lidí.²⁴ Objevily se též určité změny, které vedou k větší inkluzi, což má také kladný dopad na společnost.²⁵ Důležité je také zmínit to, že některé postavy se mohou pro dětské diváky stát příkladem správného chování, stát se někým, ke komu by mohli vzhlížet a kým by se mohli inspirovat. Této tematice se věnuje také článek

¹⁹ Oficiální stránky Marvelu zní následovně: <https://www.marvel.com/>. Na těchto stránkách lze, kromě čtení komiksů, například i najít informace o filmových postavách či zhlédnout rozhovory s herci.

²⁰ Comic-con, nebo zkráceně jenom con, je událost, kde se mohou setkávat fanoušci různých knižních či filmových sérií, často tito fanoušci přicházejí převlečení za své oblíbené postavy. Součástí conů jsou například i panely, kde je možné zúčastnit se rozhovorů s autory či s herci. Příkladem takového comic-conu je „*Comic-Con International: San Diego*“. *Comic-Con Meaning* [online]. Publikováno dne 14.7. 2021, [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/e/pop-culture/comic-con/>.

²¹ Tomuto převlečení se říká „cosplay“. Jedná se o nošení kostýmů za účelem vypadat jako fiktivní postava. Lidé, kteří se cosplayem zabývají, si často vytvářejí své převleky sami. *Cosplay Definition & Meaning* [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/cosplay>.

²² Jedním z takovýchto tvůrců na platformě Youtube je kanál s názvem „*The Film Theorists*“. Na tomto kanále se nachází mimo jiné například video s názvem „*Film Theory: The Secret Villain of Loki is... YOU! (Loki)*“, kde je rozebírána teorie, která se týká seriálu „*Loki*“. *Film Theory: The Secret Villain of Loki is... YOU! (Loki)* [online]. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=78lBnjto4wo>.

²³ V tomto článku se přímo hovoří o případě z filmu „*Iron Man*“ z roku 2008, který reflektuje zvýšení terorismu ve světě v dané časové době. ORPHANIDE, Zeta. *The Effect of the Marvel Cinematic Universe on Modern Pop-Culture and Society* [online]. Publikováno 23.2. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://gaaroars.org/1033/news/the-effect-of-the-marvel-cinematic-universe-on-modern-pop-culture-and-society/>.

²⁴ Zmíněny jsou zde ženské superhrdinky jako Black Widow či Gamora, nebo například to, jak seriál „*The Falcon and The Winter Soldier*“ dokázal upozornit na systematický rasismus. ORPHANIDE, Zeta. *The Effect of the Marvel Cinematic Universe on Modern Pop-Culture and Society* [online]. Publikováno 23.2. 2022, [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://gaaroars.org/1033/news/the-effect-of-the-marvel-cinematic-universe-on-modern-pop-culture-and-society/>.

²⁵ Postava Makkari ve filmu „*Eternals*“ byla dříve běloch, ale ve filmu je Makkari žena, navíc ji hraje herečka s mexicko-afroamerickými kořeny. ORPHANIDE, Zeta. *The Effect of the Marvel Cinematic Universe on Modern Pop-Culture and Society* [online]. Publikováno 23.2. 2022, [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://gaaroars.org/1033/news/the-effect-of-the-marvel-cinematic-universe-on-modern-pop-culture-and-society/>.

s názvem „*Avengers Endgame: how the Marvel Universe helps children (and adults) understand the world around them*“, kde autorka píše o tom, že lidské trable superhrdinů spojené s mezilidskými vztahy divákům mohou pomoci reflektovat jejich vlastní vypořádávání se s problémy. V tomto článku je též zdůrazněna morální stránka superhrdinských filmů, která má také vliv na to, jak lidé nahlíží na příběhy.²⁶

Je tedy možné říct, že vliv Marvel filmů přesahuje úroveň zábavy, ale dotýká se také dalších aspektů lidského života – například sféry psychologické či morální. Psychologické sféry se týká také to, že Marvel vytvořil hrdiny, kteří jsou psychologicky realističtí. Marvel je často srovnáván se společností DC Comics. V době, kdy tato společnost vytvářela hrdiny, kteří byli jednorozměrní ve svých morálních názorech, Marvel začal produkovat vznětlivé či nepochopené postavy. Tím, že často stáli na okraji společnosti, se zalíbili fanouškům, kteří byli v podobné situaci. Tvorba Marvelu pak není pouhou tvorbou, ale stává se externalizací vlastního já. Tento kladný, až afektivní, vztah mezi divákem a publikem je klíčem k úspěchu Marvelu.²⁷

Dále se nabízí otázka, kdo vůbec je divákem marvelovských filmů o superhrdinech. Z hlasování z roku 2021, kterého se účastnilo 2200 dospělých lidí (včetně 1526 fanoušků Marvelu) ze Spojených států amerických, je možné se dozvědět, že pomyslným „prototypem“ marvelovského fanouška je muž, běloch, mileniál²⁸, člověk s příjmem méně než 50000 amerických dolarů za rok, který bydlí v příměstské oblasti. Co se politické orientace týče, je nejpravděpodobnější, že se bude jednat o Demokrata.²⁹ Je třeba ovšem zmínit, že tento výzkum je spíše orientační a uveden jako jeden příklad z mnoha – ani zdaleka nezahrnuje fanoušky z celého světa. S postupným vývojem marvelovských dějových linií je možné si povšimnout,

²⁶ V mládí si lidé užívají příběhy, kde je dobro a zlo od sebe viditelně odděleno. Jak dospíváme, mění se i náš morální náhled na okolí a uvědomujeme si, že ne vše je jen černobílé. SKIPPER, Yvonne. *Avengers Endgame: how the Marvel Universe helps children (and adults) understand the world around them* [online]. University of Glasgow, Publikováno dne 20.5. 2019 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://theconversation.com/avengers-endgame-how-the-marvel-universe-helps-children-and-adults-understand-the-world-around-them-116080>.

²⁷ YOCKEY, Matt. *Make ours Marvel: media convergence and a comics universe* [online]. Austin: University of Texas Press, 2017 [cit. 2023-04-24]. ISBN 978-1-4773-1252-0. Dostupné z: <https://www.perlego.com/book/3815715/make-ours-marvel-media-convergence-and-a-comics-universe-pdf>.

²⁸ Mileniál je člověk, který dospíval na přelomu 20. a 21. století. KOHOUTEK, Rudolf. *Mileniálové* [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/milenialove>.

²⁹ MEYERS, Alyssa a Sarah SHEVENOCK. *Is Gen Z Too Cool for Marvel?* [online]. Publikováno 6.12. 2021, [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://morningconsult.com/2021/12/06/is-gen-z-too-cool-for-marvel/>.

že dochází ke změně: na místě hlavních postav se objevuje větší diverzita lidí³⁰, což také znamená, že se o příběhy zajímá rozmanitější skupina lidí než jenom běloši ve středním věku.

3.2 Skupina Avengers – proč jsou důležití pro Thora a Lokiho?

V kontextu této práce je vhodné, co se postav týče, začít představením skupiny Marvelovských hrdinů, které se říká „Avengers.“³¹ Avengers je tedy fiktivní skupina superhrdinů, kteří zachraňují svět od všelijakých hrozeb. Filmů z tzv. Avengers ságy je několik.³² Jelikož se tato práce bude věnovat více do hloubky postavám, které jsou inspirované severskou mytologií, je nutné zmínit hned na úvod první díl Avengers (film Avengers z roku 2012), který mimo jiné věnuje větší pozornost postavě Lokiho Laufeysona,³³ protože v tomto filmu dochází k prvotnímu zformování Avengers. První velkou společnou misí týmu Avengers byl totiž Loki. Avengers dali své síly dohromady, aby se postavili Lokimu a zabránili tak destrukci.

Mezi původní členy týmu Avengers patří Iron Man (Tony Stark), Captain America (Steve Rodgers), Black Widow (Natasha Belova), Hulk (Bruce Banner), Hawkeye (Clint Barton) a v neposlední řadě, pro tuto práci důležitá postava – Thor Odinson. Tým Avengers se s postupným přidáváním nových postav stále rozrůstá (přidává se například Spider-Man – Peter Parker, nebo Ant-Man – Scott Lang), ale to již přesahuje téma, kterému se tato práce věnuje, přestože tyto postavy bezprostředně patří do skupiny Avengers. Tito jednotliví hrdinové se,

³⁰ Příkladem větší diverzity lidí může být Kate Bishop ze seriálu „*Hawkeye*“ (2021), mladá ženská postava, která se snaží najít sebe sama i přesto, že je superhrdinkou. Za zmínku ovšem také stojí filmy *Black Panther* z roku 2018, který poprvé v tehdejší době představil hlavní postavu superhrdiny, kterého hrál herec černé pleti, či pokračování tohoto filmu, „*Black Panther: Wakanda Forever*“, kde se děj točí kolem silných ženských postav, opět černé pleti. V neposlední řadě je pro progresivitu v „marvelovkách“ důležitý film „*Shang-Chi and the Legend of the Ten Rings*“ z roku 2021, který mísí starou čínskou kulturu s moderním světem. KALTMAN, Maddie. *Are Marvel's new projects "bad," or are you just not the target audience?* [online]. The Black and White: The Student News Site of Walt Whitman High School, Publikováno dne 13.1. 2023 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://theblackandwhite.net/74228/alsoinprint/are-marvels-new-projects-bad-or-are-you-just-not-the-target-audience>.

³¹ Slovo „avenger“ znamená ten, kdo hledá nebo vykonává pomstu. Toto slovo je odvozené od slova „avenge“, což znamená obhájení se tím, že viníkovi bude způsobena bolest nebo zlo. Avengers jsou tedy superhrdinové, kteří se staví proti špatnostem a, když je potřeba, použijí své prostředky k ublížení nepřátelům, kteří působí zlo na světě. HARPER, Douglas. *Etymology, origin and meaning of avenger by etymonline* [online]. Publikováno 30.9. 2022, [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/avenger>.

³² Filmy této série nesou názvy: „*The Avengers*“, „*Avengers: Age of Ultron*“, „*Avengers: Infinity War*“, „*Avengers: Endgame*“. *Marvel Movies* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies>.

³³ Více o této postavě v dalších kapitolách.

kromě série filmů Avengers, objevují také ve filmech či krátkých seriálech, které se věnují jejich příběhům.³⁴

³⁴ Například postava Tonyho Starka/Iron Mana má svoji vlastní trilogii filmů – „*Iron Man 1*“, „*Iron Man 2*“ a „*Iron Man 3*“. *Marvel Movies* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies>.

4 Marvelovský svět filmů Thora a Lokiho

Tato kapitola bude věnována přiblížení filmového vyobrazení Thora a Lokiho a světa kolem nich. Objeví se vhléd do série filmů, které se věnují rozpracování příběhů těchto dvou postav. Nejdůležitější pro kontext této práce jsou filmy dva, a těmi jsou „*Thor*“ z roku 2011 a „*Thor: Ragnarok*“ z roku 2017. Bude umožněn i krátký vhléd do ostatních filmů, kde tyto postavy hrají hlavní roli. Mezi nimi je například „*Thor: The Dark World*“ (2013) či „*Thor: Love and Thunder*“ (2022). Dále se čtenář seznámí s postavou Thora Odinsona tak, jak je vyobrazen v marvelovském světě, to samé platí pro postavu Lokiho.

4.1 Thor (film)

Tento film slouží jako první setkání s hlavními hrdiny – Thorem Odinsonem a Lokim Laufeysonem.

Na začátku filmu vystupuje Ódin jako vypravěč. V marvelovském zpracování je Ódin vládcem Ásgardu, otcem Thora, Lokiho (adoptivním) a Hely, ale také je to výborný válečník. Za své vlády ovšem omezí válčení a vybere si cestu míru a respektu vůči ostatním národům. Má možnost manipulovat s magickými silami – například je schopen dočasně odebrat Thorovi jeho moc, číst myšlenky či očarovat různé artefakty (jedním z nich je kladivo Mjölnir). Je vyobrazen s páskou přes jedno oko.³⁵ Tento motiv jednookosti je u Ódina velmi prominentní v severské mytologii, je tam jedním z jeho atributů. Ovšem tato jednookost je postavena do kontrastu s jeho moudrostí a jeho vnitřním zrakem. K dalším jeho atributům je možné zařadit kopí Gungnir či prsten Draupnir. V severské mytologii je Ódin nejstarším z bohů, zároveň byl bohem „*básnictví, inspirace, run, magie, smrti...*“³⁶

Ódin vypráví Thorovi a Lokimu, kteří byli ještě dětmi, o válce, jež se udála v roce 965 n. l. mezi Mrazivými obry³⁷ a Asgardány na planetě Zemi v Norsku. Asgardané přišli lidem na pomoc poté, co na ně Mraziví obři zaútočili. Armády Asgardu zvítězily a zahnali obry zpět do

³⁵ *Odin On Screen Powers, Enemies, History | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/odin/on-screen>.

³⁶ KOZÁK, *Ódinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 36.

³⁷ Jotuni, nebo, Asgardány, označování Mraziví obři, jsou rasou humanoidních obrů. Obývají zamrzlou a neplodnou říši, která je známa pod názvem Jotunheim. Jejich vůdcem byl Laufey, král Mrazivých obrů, který je zároveň biologickým otcem Lokiho. *Frost Giants | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Frost_Giants. Mraziví obři mají základ v mýtech. Tam se jim říkalo hrímsturové. Bohové byli jejich nepřátelé, ale je zajímavé říct, že Ódin a Loki měli obři původ, a možná díky tomu s nimi byli obři schopni komunikovat. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 164.

jejich světa, Jotunheimu. Jotunheim, domov Mrazivých obrů, je jednou z Devíti říší/světů³⁸. Po válce mezi Asgardány a obry byl z říše obrů Asgardány odnesen zdroj síly Jotunů, „*Skříňka prastarých zim*“, a říše se začala rozpadat.³⁹ Tato říše má také své jméno z mytologie. Tam se jedná o vlast obrů. Údajně se tento okrsek nacházel mimo svět, který obývali lidé. Různé obří rody obývali různé prostory – například mraziví obři byli na severu, který byl znám pro mráz a nevlídné podmínky, kdežto skalní obři žili na východě.⁴⁰

Ódin řekne bratrům, že jen jeden z nich bude muset bojovat, aby obhájil mír.⁴¹ Také jim řekne, že pouze jeden z nich může nastoupit na trůn.⁴²

Po časovém přesunu je Thor již dospělý a připravuje se na obřad, kdy bude uznán jako korunní princ. Ódin má k Thorovi proslov, ale Mraziví obři zaútočí na Ásgard dříve, než ho stihne dokončit. Destroyer⁴³ vetřelce zastaví.⁴⁴ Thor se zlobí a chce útok Jotunům vrátit, Ódin s tím nesouhlasí.⁴⁵ Thor ovšem svého otce neposlechne a vydá se se svou družinou na útok do Jotunheimu. To vede k nepohodnutí a k bitce, kterou zachrání až Ódin sám. Thorovou lehkomyšlností se zapříčiní to, že Asgard a Jotunheim jsou opět zavedeni do války.⁴⁶

Je důležité zmínit, že Loki je též zaveden do Jotunheimu a při boji jeho ruka změní barvu kůže na modrou, když se ho obr dotkne, a vypadá to potom tedy tak, jako kdyby patřila Mrazivému obru.⁴⁷ Je možné se dozvědět, že důvod této změny je ten, že Loki není biologickým synem Ódina či biologickým bratrem Thora, ale že je svým původem Mrazivý obr. Jeho otcem byl Laufey. Zajímavé je zde zmínit, že v severské mytologii byla Laufey obryně a zároveň Lokiho matka.⁴⁸ Ódin Lokiho odnesl při válce, aby ho zachránil před smrtí, a přijal ho za svého

³⁸ Záleží na překladu.

³⁹ *Jotunheim | Marvel Cinematic Universe Wiki| Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Jotunheim>.

⁴⁰ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 124.

⁴¹ 00:03:36-00:06:47. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴² 00:07:26-00:07:34. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴³ Destroyer, nebo také Ničitel, byl začarovaný asgardský automat používaný především ke střežení Ódinova trezoru, též mohl být použit jako zbraň proti nepřátelům svého pána. *Destroyer | Marvel Cinematic Universe Wiki| Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Destroyer>.

⁴⁴ 00:07:34-00:11:21. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴⁵ 00:11:32-00:12:40. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴⁶ 00:14:37-00:27:28. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴⁷ 00:22:53-00:23:01. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁴⁸ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 138.

syna.⁴⁹ Ódin sám se k tomuto činu přiznal. Jeho motivem byla dohoda o míru mezi Ásgardem a Jotunheimem.⁵⁰

Ódin je naštvaný na Thorovo zbrklé jednání a rozhodne se ho zbavit jeho moci a vyhostit ho do Midgardu, tedy na planetu Země. Pošle za ním kladivo Mjöllnir a řekne, že jedině ten, kdo bude hoden kladivo pozvednout, nabude zpátky Thorovu moc.⁵¹

Přátelé Thora mezitím v Asgardu podezřívají Lokiho ze zrady.⁵² Jejich podezíravost se ukáže být pravdivá. Loki zjistil, že nejspíš není pravým Ásgardanem, konfrontuje s tím Ódina, který mu jeho tušení potvrdí a upadne do spánku bohů.⁵³ To z Lokiho udělá zastupujícího krále. Zároveň získá moc kontrolovat Destroyera a rozhodne se ho použít na zabití Thora. Je možné se dozvědět, že právě Loki vpustil Mrazivé obry do Asgardu v den, kdy Thor měl být korunován.⁵⁴

Thor na Zemi nejdříve dost bojuje, nedokáže uzvednout své kladivo a agenti S.H.I.E.L.D.u⁵⁵ ho zadrží⁵⁶, ale najde pomoc u Jane Fosterové a jejího týmu.

Thor chtěl zachránit lidi před Destroyerem, který byl za ním poslán na Zemi, a tím se stane znovu hodným používat Mjöllnir a bitvu vyhraje.⁵⁷

Lokiho nečeká podobné štěstí. Thor se vrátí do Ásgardu a konfrontuje ho s tím, že zná pravdu. Řekne o tom i jejich matce. Loki má ale v plánu zničit Jotunheim. Skrze Bifrost⁵⁸ propojí Jotunheim s Ásgardem a následuje bitva a hádka mezi Thorem a Lokim. Lokiho důvodem je to, že chce, aby Ódin uznal, že on je ten lepší, chtěl se Thorovi vyrovnat. Bitva bratry dovede až na okraj Bifrostu, kde Loki vytvoří iluzi, při které to vypadá, že je kolem víc osob, co mají jeho podobu. Thor ho ale přemůže, položí na něj své kladivo a Loki se tak nemůže

⁴⁹ 00:39:57-00:40:39. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵⁰ 00:40:40-00:41:08. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵¹ 00:27:30-00:29:45. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵² 00:38:48-00:39:06. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵³ 00:39:25-00:42:13. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵⁴ 01:09:11-01:01:09:36. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵⁵ Divize Strategic Homeland Intervention, Enforcement and Logistics Division, lépe známá pod zkratkou S.H.I.E.L.D., je americká mimovládní protiteroristická a zpravodajská agentura, jejímž úkolem je udržovat národní i globální bezpečnost. *S.H.I.E.L.D. | Marvel Cinematic Universe Wiki| Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/S.H.I.E.L.D.>

⁵⁶ Budoucí vazba na tým Avengers.

⁵⁷ *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁵⁸ Bifrost, také známý jako Duhový most, byl používán asgardskými bohy k cestě z Asgardu do kterékoli z Deseti říší. *Bifrost | Marvel Database | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://marvel.fandom.com/wiki/Bifrost>.

hnout. Thor přemýšlí, jak vyřešit problém zničení Jotunheimu. Pokusí se to udělat tak, že kladivem oddělí Bifrost, a to probudí Ódina. Thorovi se oddělení mostu podaří a s Lokim padají, dopadnou ke kraji mostu, který byl pod nimi, a chytne je Ódin. Oba visí dolů a Loki se nakonec sám pustí.⁵⁹

4.2 Thor: Ragnarok

Události tohoto filmu pomáhají sblížit vztah nevlastních bratrů Thora a Lokiho, který nebyl z událostí předchozích filmů úplně nejlepší. Loki je ve své podstatě bůh falši, ale svými činy⁶⁰ je v Thorových očích stále vykoupitelný. Bratři tak bojují po svém boku místo toho, aby stáli proti sobě.⁶¹

Film mimo jiné představuje novou postavu, která má také své základy ze severských mýtů – postavu Valkyrie, vlastním jménem Brunnhilde. V mytologii existovaly valkýry. Někdy byl jejich význam snižován na „*shromažďovatelky mrtvých*“⁶², ale ve skutečnosti je jejich moc daleko větší. Dokázaly vyvolávat ty, kteří zahynuli, či určovat vítězství.⁶³ Marvel se valkýrami inspiroval a také je zařadil do filmového zpracování.⁶⁴ Valkyrie je jednou z nich. Už jednou s Helou bojovala a valkýry prohrály, ale ona přežila. V tomto filmu se Valkyrie Hele postaví znovu, tentokrát po boku Thora a Lokiho. Později se stane králem Nového Ásgardu.⁶⁵

4.3 Další filmy, které se Lokiho a Thora týkají

Tato podkapitola slouží jako představení dalších filmů, ve kterých Thor a Loki vystupují. K těmto filmům patří film „*The Avengers*“ (2012), film „*Thor: The Dark World*“ (2013), a „*Thor: Love and Thunder*“ (2022). Objeví se zde krátký vhled do děje těchto vybraných filmů.

4.3.1 The Avengers

Pro kontext této práce je nejdůležitější informací to, že skupina Avengers sice byla viděna jako teoretické řešení, které by pomohlo s ochranou světa, ale až díky Lokimu se dala

⁵⁹ 01:34:05-01:40:57. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁶⁰ Hlavně jeho pomocí při bitvě před Ragnarokem a těsně po něm.

⁶¹ Více o filmu „*Thor: Ragnarok*“ (2017) v kapitole „*Ragnarok – mytologie versus marvelovské pojetí – udržuje se linie mýtů i v moderním vyobrazení soumraku bohů?*“.

⁶² VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 240.

⁶³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 240.

⁶⁴ Valkýry a jejich bitvu je možné vidět ve scéně, kdy se Loki nabourá Valkyrie do mysli (1:19:02-1:19:55). *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

⁶⁵ *Valkyrie | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Valkyrie>.

tato skupina hrdinů dohromady. Loki je v tomto filmu brán jako úhlavní nepřítel planety Země, zatímco Thor patří do skupiny Avengers. Je ovšem důležité říct, že Loki pracuje pro titána Thanose⁶⁶ a jeho činy, i když špatné, nebyly úplně všechny z jeho vlastní vůle.⁶⁷

4.3.2 Thor: The Dark World

V návaznosti na to, co se děje po filmech Thor (2011) a The Avengers (2012) Thor putuje po vesmíru a bojuje za obnovení míru. Ovšem objevuje se nový nepřítel v podobě Malekitha. Ten chce uvést vesmír zpět do temnoty. Ódin ani Ásgard na tuto sílu nestačí, ale Thor se jim hodlá postavit a je ochoten obětovat vše pro záchranu vesmíru. Mimo jiné se na této cestě znovu setká s Jane Fosterovou.⁶⁸ Co se Lokiho týče, ten je ve vězení za to, co provedl v předcházejících filmech. Thor ovšem Lokiho pomoc potřebuje, tak ho z vězení osvobodí. Thor od něj očekává jakoukoliv zradu, ale neočekával, že by se jeho nevlastní bratr obětoval během bitvy. Thor pro něj truchlí, ovšem, aniž by to tušil, Loki svou smrt pouze zfalšoval a unikl do Ásgardu, kde na sebe vzal podobu Ódina.⁶⁹

4.3.3 Thor: Love and Thunder

Tento film slouží jako jakési nahlédnutí na Thorovu cestu sebeobjevování. Naopak Loki se v tomto filmu neobjevuje vůbec, jelikož jeho děj probíhá až po Lokiho smrti.

Thorovu snahu poznat sám sebe však přeruší Gorr, známý jako Kat bohů, který usiluje o vyhlazení božstva. Thor požádá o pomoc Valkyrie, zároveň mu bude nápomocná i Jane Fosterová, se kterou se opět setkává. K jeho překvapení Jane ovládá kladivo Mjöllnir, i když bylo dříve zničeno.⁷⁰

⁶⁶ Thanos byl poté hlavním nepřítelem Avengers v jejich filmové sáze, jelikož se rozhodne pro eliminaci poloviny vesmíru. *Avengers On Screen Members, Enemies, Powers | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/teams-and-groups/avengers/on-screen>.

⁶⁷ *Avengers On Screen Members, Enemies, Powers | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/teams-and-groups/avengers/on-screen>.

⁶⁸ *Thor: The Dark World (2013, Movie) | Cast, Synopsis & More* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies/thor-the-dark-world>.

⁶⁹ *Loki On Screen Powers, Enemies, History | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/loki/on-screen>.

⁷⁰ *Thor: Love and Thunder (Movie, 2022) | Director, Cast, Release Date...* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies/thor-love-and-thunder>.

Film je ovšem zajímavé zmínit i proto, že se v něm objevuje pohled i na jiné božstvo než to ze severské mytologie. Asi nejlepším příkladem je vyobrazení boha Dia z řeckých mýtů.⁷¹

4.4 Thor ve filmovém zpracování

Thor, také zvaný Bůh hromu, je syn Ódina a Friggy⁷². Jeho domovem je Asgard.⁷³ Od svého otce měl Thor zdědit trůn, ale jeho lehkovážné jednání vedlo Ódina k jeho vyhnání a k odebrání jeho kladiva – Mjöllnir.⁷⁴ Thor je silný válečník, který je připraven se za svou zemi i obětovat, ale na začátku svého příběhu působí pyšně a lehkomyšlně. Skrze všechny filmy, ve kterých se objevuje, ale projde vývojem a jeho pýcha ustoupí do pozadí.

Thor má, jako všichni Asgardané, velkou sílu a vytrvalost, zároveň též žije dlouhým životem, ale od ostatních ho dělí schopnost vládnout nad bouřlivými přírodními silami. Může libovolně přivolávat blesky a hromy a dokáže je využít například k opracování železa a oceli pro vytváření zbraní. Dříve věřil, že kladivo Mjöllnir je zdrojem jeho síly⁷⁵ Schopnosti by v něm však byly, i kdyby kladivo neměl.⁷⁶ K tomuto, pravděpodobně největšímu, osobnostnímu růstu dojde u Thora ve filmu „*Thor: Ragnarok*“ (2017), kde kvůli Hele přijde o své kladivo a zároveň

⁷¹ Zeus se objeví v časovém rozpětí od 00:54:15 do 01:04:45. *Thor: Love and Thunder* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2022.

⁷² O této postavě více v kapitole *Loki ve filmovém zpracování*.

⁷³ Asgard byl před svým zničením v roce 2017 jednou z Devíti říší. Byla to domovská říše Asgardanů. *Asgard | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Asgard?so=search>. Počáteční pohled na Asgard je v časovém rozmezí od 0:05:43 do 0:06:34 ve filmu *Thor* (2011). *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011. Tato říše má svůj původ v mytologii. Některé zdroje Ásgard lokalizují doprostřed světa a říkají, že si ho tam samotní bohové vybudovali. Jiné hovoří o tom, že se říše nachází v nebesích. Nechyběl přepych a krása – důraz byl kladen hlavně na zlato. Z něj je postaven takzvaný Dům radosti, ve kterém jsou trůny (celkem 12) a jeden nejvyšší stolec, u kterého zasedá Ódin samotný. Mezi další budovy patřily příbytky bohů či kovárna. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 33-34.

⁷⁴ O kladivu Ódin hovoří ve scéně, která je ve filmu *Thor* (2011) od 00:09:06-00:09:27. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011. Více o Mjöllniru v kapitole *Kladivo Mjöllnir jako Thorovo poznávací znamení v mýtech i v marvelovské fikci*.

⁷⁵ Ve filmu „*Thor: Ragnarok*“ (2017) Thor říká, že bez svého kladiva nemá sílu, ale Ódin mu pomůže a Thor tak v sobě objeví, že dokáže ovládat sílu blesku i bez nutného používání kladiva. (Scéna 1:47:58-1:49:51). *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

⁷⁶ *Thor (Thor Odinson) On Screen Powers, Enemies, History* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/thor-thor-odinson/on-screen>.

i o jedno oko.⁷⁷ Ódin ho následně navštíví ve vizi a řekne mu, že Mjöllnir mu byl svěřen jenom proto, aby kontroloval jeho sílu. Jeho pravá moc se nachází v něm samotném.⁷⁸

4.5 Loki ve filmovém zpracování

Postava Lokiho vystupuje v několika marvelovských filmech. Pro kontext této práce je nejvhodnější se zabírat více filmem „*Thor*“ (2011) a „*Thor Ragnarok*“ (2017). Loki též vystupuje například ve filmech *Avengers* (2012), *Thor: The Dark World/Temný svět* (2013). Nabízel by se i seriál *Loki* (2021), jenže co se mytologie týče, seriál je o ni dost ochuzen. Stojí ovšem za zmínku, protože se v něm objevuje rozvinutí postavy Lokiho jako takového. Loki se v tomto seriálu setkává s organizací Time Variance Authority (zkráceně TVA), která se zabývá alternativními vesmíry. Seriál tedy slouží spíše jako jakési upřesnění časových linií pro další marvelovské projekty, a to je uskutečněno prostřednictvím Lokiho postavy. Toho TVA unese a Loki se tak setká s alternativními verzemi sebe sama, mezi které patří i, mimo jiné, Sylvie – Lokiho verze v ženské podobě.⁷⁹ Seriál tedy neposkytuje mytologický background Lokiho, ale poukazuje na ostatní vesmíry s odlišnými časovými linkami a na různé verze boha škodolibosti.

Loki je v marvelovském zpracování bůh škodolibosti, lsti a falše. Je zároveň také princem Asgardu a právoplatným dědicem Jotunheimu. Na začátku je brán jako součást rodiny Ódina, a tedy i jako bratr Thora, ovšem je původem Mrazivý obr, což z něj dělá nevlastního syna Ódina a nevlastního bratra Thora. Původ Lokiho je možný vidět ve filmu *Thor* z roku 2011, kde Lokiho Ódin odnese po bitvě z Jotunheimu. Tato scéna se objevuje v časovém rozmezí 0:39:16-0:42:13. Zde dochází k rozhovoru mezi Ódinem a Lokim, kdy se Ódin přiznává k tomu, že Lokiho z Jotunheimu odnesl.⁸⁰

Loki je vychováván Ódinem a Friggou⁸¹ ve stínu svého bratra Thora (i když jsou oba bratři vychováni odlišně – zatímco Thor je vychováván k fyzické zdatnosti, Loki byl veden

⁷⁷ Scéna, kdy Hela připraví Thora o oko, odpovídá rozpětí 01:44:17-01:44:24. Těsně poté mu řekne, že jí takhle více připomíná jejich otce. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017. Motivem jednoho oka je v mytologii totiž známý Ódin. Ten obětoval jedno své oko při své touze za poznáním. KOZÁK, *Ódinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 9. Ostatně i v marvelovském zpracování je Ódin vyobrazen s páskou přes jedno oko.

⁷⁸ 01:49:01-01:49:51. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

⁷⁹ *Loki (TV series) | Marvel Database | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: [https://marvel.fandom.com/wiki/Loki_\(TV_series\)](https://marvel.fandom.com/wiki/Loki_(TV_series)).

⁸⁰ Ódin bere Lokiho za svého syna, ale ve skutečnosti je Loki Mrazivý obr, což dokazuje pohled na Lokiho s modrou barvou pleti (0:39:43-0:39:54). Loki je tedy Laufeyson, ne Odinson. Ódin se Lokimu přiznává, že ho vzal se záměrem spojit říše Asgardu a Jotunheimu a nastolit tak mír. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

⁸¹ Frigga byla královna Asgardu a manželka Ódina, biologická matka Thora a adoptivní matka Lokiho. Pokoušela se držet mír v rodině i poté, co se Loki dozvěděl o svém původu. Frigga byla ve svém mládí

k magii). To v něm vyvolává touhu po moci, dokonce sám sebe vnímá jako právoplatného krále Asgardu. Tato touha po moci se přesouvá i na Midgard, tedy na planetu Země. Je přesvědčen, že Země potřebuje vůdce.⁸²

Loki je mnohem silnější a odolnější než obyčejní lidé, zároveň také žije mnohem delším životem. Dalo by se o něm také říci, že je nejmocnějším čarodějem celého Ásgardu – jeho magické schopnosti zahrnují například astrální projekci⁸³, změna tvaru⁸⁴, hypnózu⁸⁵, zaklínání či teleportaci.⁸⁶ Loki se též dokáže telepaticky spojit s ostatními a nahlédnout tak do jejich vzpomínek.⁸⁷ Zároveň nelze opomenout fakt, že Loki je mistrem manipulace a podvodu, což poukazuje na jeho vysokou inteligenci, protože bez ní by nemohl ostatní dokonale klamat. Jeho postava je tedy známa tím, že dokáže využít každé příležitosti ve svůj prospěch.⁸⁸

V neposlední řadě je důležité zmínit, že Lokiho pohlaví je fluidní. V jeho nejznámější podobě je maskulinní, ale jelikož dokáže měnit svoji podobu v kohokoliv či cokoliv, jeho pohlaví se tím také mění.⁸⁹

Je možné si povšimnout, že se objevuje Lokiho tragický motiv pro dovysvětlení jeho touhy po moci. Loki chce být milován otcem. Cítí se nedocenen a uvědomí si, že jeho život byl převážně lží. Divákovi je nabídnuta možnost sympatizovat s Lokiho postavou, v krajním případě i omluvit některé jeho činy. Loki je ambivalentní postavou – je těžké na něj nahlížet jako na kladnou postavu, jelikož zapříčinil tolik zkázy a v jádru vždy bude bohem škodolibosti,

vychována čarodějnicemi a byla to právě ona, která naučila Lokiho ovládat magii. *Frigga | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Frigga>.

⁸² Viz. děj filmu *Thor* (2011) v kapitole *Thor (film)*.

⁸³ Astrální projekce je nadpřirozený jev, při kterém se astrální tělo a fyzické tělo od sebe oddělí. Astrální tělo poté cestuje do jiné roviny existence. *Astral projection Definition & Meaning* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/astral-projection>.

⁸⁴ Zde chápáno jako změna „tvaru“ z jedné osoby na druhou – tedy Loki se dokáže proměnit ze sebe na jiného člověka. Příklad takové proměny se objevuje například ve filmu *Thor: Temný svět* (2013), kdy Loki na sebe vezme podobu několika jiných postav – například Kapitána Ameriky (1:0021-1:01:07). *Thor: The Dark World* [film]. Režie Alan TAYLOR. USA, 2013.

⁸⁵ Hypnóza je uměle vyvolaný stav transu, který připomíná spánek. Vyznačuje se zvýšenou náchylností k sugesci. *Hypnosis Definition & Meaning* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/hypnosis>.

⁸⁶ Teleportace je ve fikci okamžitá cestování mezi dvěma místy bez překročení meziprostoru. *Teleportation Definition & Meaning – Merriam-Webster* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/teleportation>.

⁸⁷ Příklad takového nahlédnutí na vzpomínky se objevuje ve filmu *Thor: Ragnarok* (2017), kde Loki nahlédne na vzpomínky Valkyrie (1:19:02-1:19:55). *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

⁸⁸ *Loki On Screen Powers, Enemies, History | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/loki/on-screen>.

⁸⁹ Důležitý odkaz na mytologii, viz. kapitola *Loki v severské mytologii*.

ovšem považovat ho za pouze „zápornou“ postavu též není úplně možné. Stejně tomu tak bylo i v mytologickém vyobrazení Lokiho, kdy by bylo příliš jednoduché říct, že byl pouze špatnou postavou.⁹⁰

4.5.1 Lokiho nepřátelé

Lokiho loajalita je někdy obtížná, což znamená, že i jeho nepřátelé půjdou určit nesnadno. I tak by se mezi ně dalo zařadit několik jmen.⁹¹ Co se marvelovské mytologie týče, dali by se mezi Lokiho nepřátele zařadit Ódin i Thor. Nepřátelství mezi Ódinem a Lokim je více přímočaré – Loki se cítí být podveden a zrazen Ódinem, když se dozví pravdu o svém původu a myslí si, že ho Ódin vidí jako monstrum, které by Asgardu vládnout nikdy nemělo. Vztah mezi Lokim a Thorem je ale více komplikovaný. Loki na něj žárlí, protože se vedle něj cítí méněcenný. Bezpochyby má Loki ke svému adoptivnímu bratrovi i kladný vztah, ale často ho i přesto zradí. Mezi další nepřátele patří i Sif, Fandral či Hogul, což je skupina Thorových nejbližších přátel, či Heimdall. Je zajímavé upozornit na to, že Heimdall⁹² či Sif⁹³ mají též svoje kořeny v severské mytologii. Za zmínku též stojí Hela, která byla Lokiho nevlastní sestrou.⁹⁴

⁹⁰ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 10.

⁹¹ Mezi ty mimo-mytologické by mohli být zařazeni například agenti S.H.I.E.L.D.u, jelikož Nick Fury (ředitel S.H.I.E.L.D.u) zformoval skupinu Avengers, aby se Lokimu postavili. Skupina Avengers by se tedy také dala chápat jako Lokiho nepřátelé. *The Avengers* [film]. Režie Joss WHEDON. USA, 2012.

⁹² Co se Heimdalla týče, v marvelovském provedení je strážcem brány Ásgardu a Bifrostu. Byl to vševidoucí a vše slyšící bůh. Jeho smysly, díky kterým mohl vidět téměř vše, co se dělo v Devíti říších, byly lepší než smysly ostatních Ásgardanů. Právě díky jeho neobyčejným smyslům mu byla udělena role strážce, aby nepustil žádné nepřátele. Byl velice loajální Ódinovi. *Heimdall | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-20]. Toto pojetí Heimdalla vlastně věrně odpovídá jeho mytologickému podkladu – tam je totiž také strážcem. Střežil most Bifrost a doufal, že dokáže zabránit hrůzám ragnaroku. I v mytologii má Heimdall výtečný sluch i zrak. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 99.

⁹³ Sif v marvelovském provedení plní roli Thorovy kamarádky. *Sif | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Sif>. V severské mytologii je Sif vnímána jako Thorova manželka. V mýtech je postava Sif spojená s Lokim. Existuje příběh o tom, jak Loki Sif ustříhl její vlasy, což bylo pro germánské ženy potupou. Ostříhání vlasů ale tenkrát znamenalo „okradení“ ostříhaného člověka – ostříháním se daly odejmout magické schopnosti, které, jak se říkalo, Sif pravděpodobně měla. Loki jí tedy vlasy ostříhal se záměrem ji o tyto schopnosti připravit. Jiné zdroje tvrdí, že zlaté vlasy bohyně Sif mohly symbolizovat slunce. Loki ovšem svůj čin napravil tím, že Sif přinesl vlasy nové, které byly vytvořeny černými álfy. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 192.

Za zmínku stojí i to, že v marvelovském provedení se tento mytologický příběh také objevuje. *Sif | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Sif>. Sif ovšem nemá zlaté vlasy jako v původním mýtu. Tuto scénu je možné vidět ve čtvrté epizodě seriálu *Loki*. (0:12:15-0:14:19). Loki je za trest uvržen do časové smyčky, kde se opakuje scéna se Sif, která zjistila, že jí Loki ustříhl vlasy. *Loki* [seriál]. Epizoda 4: Větvení. Režie Kate HERRON. USA, 2021-2023.

⁹⁴ Více o Hele v podkapitole „Lokiho děti.“

4.5.2 Lokiho přátelé

Nabízí se začít opět s Thorem. Jak je již výše zmíněno, vztah nevlastních bratrů je komplikovaný. Přes všechny jejich neshody ale příběh Thora a Lokiho končí na pozitivní notě. Ve filmu „*Avengers: Infinity War*“ Loki sice umírá⁹⁵, tomu ale předchází děj filmu Ragnarok.⁹⁶ Nevlastní bratři se znovu udobří. Loki před svou smrtí pojmenuje sám sebe jako „*Odinson*“, což ukazuje na to, že, alespoň pro ten daný okamžik, cítil náklonnost ke své adoptivní rodině. Také ještě pronese slova: „*Ujišťuji tě, bratře, že dnes nad námi slunce nezajde*“. Lokiho smrti,⁹⁷ pro tento okamžik definitivní, tedy předcházelo usmíření se s Thorem.

Další osobou, se kterou měl Loki velmi kladný vztah, byla jeho adoptivní matka, Frigga. Z jeho rodiny mu byla nejbližší. Učila ho astrální projekci a podporovala ho v jeho kouzlech. Loki nešťastnou náhodou nese část viny za její smrt, a to ho ničí.⁹⁸ Ve filmu „*Thor: Ragnarok*“ (2017) se Loki přidá na stranu Revengers⁹⁹, kam patřil Thor, Hulk a Valkyrie, takže i tyto postavy lze vnímat jako jeho spojení.¹⁰⁰

⁹⁵ Někteří fanoušci tvrdí, že Loki doopravdy nezemřel a že jeho smrt byla pouhá iluze. Více o této teorii hovoří například video s názvem „*How Loki Can Still Survive INFINITY WAR - Episode 5 Confirms It*“ na platformě Youtube od kanálu, který se jmenuje „*The Marvelous Wave*“. *How Loki Can Still Survive INFINITY WAR - Episode 5 Confirms It* [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_KIFDOh90Jo.

⁹⁶ Viz. kapitola „*Thor: Ragnarok (film)*“.

⁹⁷ Scéna je z filmu „*Avengers: Infinity War*“ (2018), objevuje se v rozpětí času od 0:03:51 do 0:10:07. *Avengers: Infinity War* [film]. Režie Anthony a Joe RUSSO. USA, 2018.

⁹⁸ Ve filmu „*Thor, The Dark World*“ (2013) je Asgard napaden. Útočníci přijdou i do sklepení, kde je Loki vězněn. Jednomu z útočníků poradí, aby šel doleva. Později se ukáže, že právě tam byla Frigga. Loki nevědomky poslal útočníka za svou adoptivní matkou (00:39:49-00:40:06). *Thor: The Dark World* [film]. Režie Alan TAYLOR. USA, 2013.

⁹⁹ 1:35:21-1:35:38. *Thor: The Dark World* [film]. Režie Alan TAYLOR. USA, 2013.

¹⁰⁰ *Loki On Screen Powers, Enemies, History | Marvel* [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/loki/on-screen>.

5 Severské mýty a jejich zpracování postav Thora a Lokiho a jejich příběhů

Tato kapitola bude věnována mytologickému základu vybraných postav Thora a Lokiho. Nejprve bude možné si přečíst krátký základní náhled do severské mytologie jako takové. Budou představeny také další mytologické odkazy, které zasahují do moderního světa jinam, než „marvelovky.“ Poté dojde k představení Thora tak, jak na něj nahlíží mytologická tradice, a to samé bude provedeno i s Lokiho osobností.

5.1 Základní vhléd do severské mytologie

Mytologie severských národů nepřestává lidi zajímat ani v období novověku či v postmoderní době. Díky tomu dostaly kultura a náboženství pomyslný druhý život – jednak se vyvinula novopohanská hnutí, jednak vznikl žánr fantasy.¹⁰¹ Zde by se dalo hovořit například o tvorbě J. R. R. Tolkiena a jeho díle *Pán prstenů*, kde se objevují postavy¹⁰², které byly silně inspirovány různými bohy či stvořeními.¹⁰³ Zároveň nebude překvapením, že se severské mýty objevují i v komiksové tvorbě, ostatně z té poté vychází i tvorba filmová¹⁰⁴, alespoň co se Marvelu týče. Mezi další moderní formy umění, které se inspiroují severskou mytologií, patří například kniha *Američtí bohové* od autora Neila Gaimana, či rozdílné uchopení v hudbě (například *Prsten Nibelungů* od Richarda Wagnera či nejrůznější skladby žánru heavy metal).¹⁰⁵ Dalo by se tedy říct, že vliv severské mytologie na různé formy umění je v nynější době snad nejvyšší.¹⁰⁶

Mýty severských národů stály vedle křesťanství a starého mýtického antického světa jako pomyslná třetí linie v duchovním prostředí celé Evropy. Co se samotných mýtických příběhů týče, příběhy bohů a jejich druhů jsou plné válek a konfliktů. Bozi, mezi které patří mimo jiné Thor, Ódin či Loki, jsou zapojeni do nejrůznějších bojů s nepřáteli všech druhů. Zároveň také často zasahují do životů obyčejných smrtelníků. Jsou velkorysí a dokázali

¹⁰¹ KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 9.

¹⁰² Jméno Gandalf Šedý, který představuje postavu čaroděje v *Pánovi prstenů* či v *Hobitovi* pochází z Vědmíny věštby. Stejně tak jako většina jmen trpaslíků, kteří vystupují v *Hobitovi*. K těmto jménům patří například Thorin, Durin, Kíli, Fíli, Bombur či Bofur. LARRINGTON, *Norse Myths: A Guide to the Gods and Heroes*, Chapter 2: Creating and Crafting the World.

¹⁰³ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9.

¹⁰⁴ KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 9.

¹⁰⁵ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9. Za zmínku stojí i anglické slovo pro středu, *Wednesday*, které v sobě také nese odkaz na severské příběhy. „*Wednesday* znamená „*Wodanův den*“ (*Wodan je anglosaské jméno pro Ódina*).“ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9.

¹⁰⁶ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9-12.

podstupovat velké oběti, ovšem nebyli bez chyb – často také jednali sobecky, byli malicherní i hněviví.¹⁰⁷

Je také důležité zmínit dva písemné zdroje, ve kterých se tyto příběhy dochovaly. Jedná se o dvě islandské sbírky, kterým se říká Edda. Ta starší je nazvána *Poetická Edda*, mladší se říká *Prozaická Edda* nebo také *Snorriho Edda*.¹⁰⁸ *Poetické Eddě* se také říká *Starší Edda*.

U *Poetické Eddy* se jedná se o sbírku mytologických a hrdinských básní. Tato sbírka byla sepsána neznámým autorem okolo roku 1220 a její nejstarší opis je dochován z období kolem roku 1270. Vznik eddických básní je rozložen do poměrně dlouhého časového úseku – od 9. do počátku 13. století. Jednotlivé básně jsou odlišné jak stylem, tak i náměty. Příkladem jedné z básní je *Vědmina píseň*, jedna z nejznámějších. Právě z ní významně čerpal Sturlurson.¹⁰⁹

Jednou z částí *Prozaické Eddy* je *Gylfiho oblouznění*, které je nejucelenějším dochovaným záznamem germánské mytologie. Je zde systematicky zpracována víra v bohy (Ásy¹¹⁰), jejich hierarchie a charakteristika, ale i celá kosmogonie od vzniku po konec světa a jeho znovuobnovení. Je ovšem třeba říct, že toto dílo bylo vytvořeno až poté, co Island přijal křesťanství, takže se do něj prolínají křesťanské nebo biblické motivy. Někteří badatelé proto na toto dílo nahlízejí negativisticky. Příběh *Gylfiho oblouznění* se totiž odehrává ve snu. Je také nejasné, s jakou přesností Snorri pracoval s informacemi či do jaké míry se udržely mýty přesně tak, jak byly původně napsané. Je ovšem možné si všimnout, že Snorri na svém překladu pracoval nestranně a nepřidává žádné vlastní hodnocení.¹¹¹

5.1.1 Postava Thora v severské mytologii

Etymologie napovídá, že Thorovo jméno je skvěle padnoucí pro jeho charakter. Jméno „Thor“ totiž znamenalo hrom.¹¹²

¹⁰⁷ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9-10.

¹⁰⁸ BROWN, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 9.

¹⁰⁹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 57.

¹¹⁰ Ásové jsou hlavní skupinou bohů v severské mytologii. Mužskému rodu odpovídá označení Ásové, pro bohyně ženského rodu je používáno označení Ásynje. Na nejvyšším místě, co se postavení týče, stojí Ódin. Dalšími bohy, kteří patří do této skupiny bohů, jsou kromě jiných, Thor či Heimdall. Mezi Ásynje patří například Frigg či Freyja. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 36.

¹¹¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 56-57.

¹¹² APEL, Thomas. Thor - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 18. 12. 2022 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/thor>.

Na Thora bylo v odlišných verzích nahlíženo různě, ale jeho jméno představovalo hromovládce. Jeho severogermánské pojmenování znělo Donar, keltové měli Taranise, staroanglicky se mu říkalo Thunor, germánsky zase „*Thun(a)raz*“.¹¹³ V severogermánském prostředí představoval hlavního boha. Mimo jiné bylo jeho rolí ochraňovat bojovníky, například vikingové se na něj obraceli s prosbami o příznivý vítr. Byl známý hlavně pro jeho boje s nejrůznějšími netvory, například s hadem Midgardsormem. Thor má tři atributy, mezi ně patří „*kladivo Mjollni (blesk), opasek síly a železné rukavice*“.¹¹⁴ Severní Germáni ho uctívali jako boha úrody. Jeho role pro ně nebyla pouze jako bojovník, který zabíjel obry. Thor u nich také zastával roli světitele manželských svazků, úrody nebo pohřební hranice. Také působí jako ochránce a oživovatel. Podle jednoho zdroje¹¹⁵ byl dokonce Thor na nejvyšším místě bohů, Ódin seděl až pod ním.¹¹⁶

Thora by šlo přirovnat k řeckému Héraklovi. Jednak pro jeho lásku k jídlu a k pití, ale hlavně protože oba hrdinové měli podobný vztah k nestvůrám a měli podobnou zbraň (u Hérakla se jednalo o kyj).¹¹⁷

5.1.1.1 Thor v mytologické eddické tradici

V eddické tragici se Thorovi také říkalo Asátor či Tór Vozka. V tomto pojetí byl synem Ódina a Země. Té bylo často říkáno Ódinova dcera, takže Thor byl zároveň i bratrem Země. Toto spojení vedlo k Thorově vysoké úloze v životě zemědělců. Thor měl manželku Sif a také několik potomků (mezi ně patřil například syn Magni).

Thorova charakteristika je, oproti Ódinovi, snazší, jelikož Thor je nekomplikovaný. Někdy může působit až prostoduše, když je srovnáván se svým otcem. Je přímočarý, dá se na něm poznat, co od něj lze očekávat hned na první pohled.

Jeho příběhy jsou plné soubojů s nepřátelskými obry či nestvůrami (jednou z nich je Midgardorm), při kterých ho často doprovází Loki a ve kterých bojuje se svým kladivem.¹¹⁸ Vztah Thora s obry je ovšem komplikovaný. Nedá se zredukovat na nenávist a vražedné nepřátelství. Jeho souboje s obry sice převyšují ostatní bohy co do počtu, ale Thor sám je někdy

¹¹³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 218.

¹¹⁴ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 219.

¹¹⁵ Podle Adama Brémského z 11. století. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 219-220.

¹¹⁶ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 218-220.

¹¹⁷ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 220.

¹¹⁸ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 220.

považován za poloobra díky jeho matce. Kladný vztah k obrům dokazuje i to, že si od nechává pomáhat, nebo to, že má dokonce i potomka s obry. Nelze tedy říct, že by měl s obry pouze negativní vztah založený na jejich soubojích.¹¹⁹

Thorovu oblíbenost potvrzuje i fakt, že severští Germáni mají několik jmen, které jeho jméno obsahují. Jedná se jak o jména osob („*Tórsten*, *Tórólf*“¹²⁰) nebo jména míst (*Torsberg a Tollund v Dánsku*, *Torshalla a Torslunda ve Švédsku*“¹²¹). V jedné době byla jména odvozená od Thora tak populární, že je měla celá čtvrtina obyvatel.¹²² Napodobeniny Mjölniru byly vyráběny jako amulety a měly mít ochrannou moc. Zároveň byl Thorovi zasvěcen den čtvrtek.¹²³ Pro Norsko a Island byl nejdůležitějším bohem.¹²⁴

5.1.2 Postava Lokiho v severské mytologii

Jméno Loki bylo přirovnáváno ke staroseverskému slovu *logi*, které znamenalo oheň. Přestože nepředvídatelnost a destruktivnost ohně by Lokiho charakteru odpovídaly, podoba byla pravděpodobně náhodná. Novější a pravděpodobnější etymologie zjistila spojitost jména Loki s germánskými slovy pro uzel, smyčku nebo spleť. Metaforicky toto vyjadřuje Lokiho plány jako sítě¹²⁵, které často polapily nepřipravené. Lokimu se také mohlo říkat „uzel“ kvůli jeho tendenci jít proti ostatním bohům.¹²⁶

Mytologický obraz boha Lokiho samozřejmě též charakterizuje jako šibalskou, lstivou a nepředvídatelnou postavu.¹²⁷ Jeho osoba se objevuje téměř v každém příběhu, a to od stvoření světa po jeho zánik.¹²⁸ Je známý pro své časté proměny, a to jak na opačné pohlaví, tak na zvířata. Je rodičem několika nestvůr právě díky své schopnosti proměnit se v jiné stvoření.¹²⁹

¹¹⁹ ARNOLD, *Thor: myth to Marvel*.

¹²⁰ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 222.

¹²¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 222.

¹²² „Podle nejstaršího seznamu islandských usedlíků snad od Ari Tórgilssona (1067-1148), uvedeného v *Knize o záboru země (Landnámabók)*, měla celá jedna čtvrtina tehdejších obyvatel jména odvozená od boha Tóra.“ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 222.

¹²³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 218-222.

¹²⁴ LARRINGTON, *Norse Myths: A Guide to the Gods and Heroes*, Chapter 1: The Gods and Goddesses.

¹²⁵ Pavoukům bylo také někdy říkáno *loki*, protože podobně chytali své oběti do sítí. APEL, Thomas. *Loki - Mythopedia*. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 8. 12. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/loki>.

¹²⁶ APEL, Thomas. *Loki - Mythopedia*. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 8. 12. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/loki>.

¹²⁷ Postavy podobného charakteru jsou odborníky nazývány jako „*trickster*“. KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 37.

¹²⁸ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 142.

¹²⁹ Viz. kapitola „Lokiho děti“.

Loki je pomyslným spouštěčem děje několika mytologických příběhů. To se děje tak, že Loki zapříčiní nějaký problém, který je často schopen vyřešit jen on sám.¹³⁰ Je tedy možné na něj nahlížet dvěma pohledy – jako na lišáka, který působil škodu a nesváry, ale také jako na řešitele problémů díky své vynalézavosti.¹³¹ Je bezpochyby nepostradatelnou postavou severské mytologie, ovšem co se kultického uctívání Lokiho týče, spíše uctíván nebyl.¹³²

Je velmi zajímavé hovořit o Lokim a Ódinovi v kontextu severských mýtů. Loki s Ódinem totiž uzavřeli pokrevní bratrství.¹³³ I samotný Ódin měl pro Lokiho slabost, i přes všechny jeho lsti a problematickou povahu. Loki a Ódin toho měli podobného více, než by se zdálo – oba měli společný obří původ, oba byli schopni změnit pohlaví i podobu a ctnostmi se moc nezaobírali.¹³⁴ Loki s Ódinem často vyráželi na nejrůznější výpravy, kde je někdy doprovázel i Thor. Toho bůh lsti často přivedl do problémů, ale vždy mu bylo odpuštěno.

Lokiho je díky jeho činu ukradení ohně také možné přirovnat k Prometheovi, jelikož také ukradený oheň odnese lidem.¹³⁵

Snorri v líčení příběhů o Lokim začíná jeho potomstvem, které vyvolávalo strach v bozích. Ódin se postaral o jejich (dočasnou) likvidaci. Bez Lokiho by ovšem mnozí z bohů neměli své atributy. Například Ódinova koně Sleipniho porodil právě Loki. Kdyby nebylo příběhu, kdy Loki ustříhne vlasy Sif, neměl by Thor své kladivo Mjöllnir.

Loki byl tedy na jedné straně kazisvět s nekalými úmysly, ale na straně druhé nešlo zapřít jeho přizpůsobivost a kreativní nápady, jak vyřešit nejrůznější problémy. V průběhu mýtů se tedy pohyboval na straně dobra i zla. Jenomže poté provedl skutek, za který mu už bohové nikdy neodpustili. Jednalo se o zabití Baldra.¹³⁶ Frigg¹³⁷ všechno na zemi očarovala,

¹³⁰ KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 37

¹³¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 143.

¹³² KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 37.

¹³³ „Loki:

„Vzpomínáš, Ódine,
že z počátku věků

spolu jsme smísili krev?“ „Lokiho pře“ 9; *Edda*. s. 133.

¹³⁴ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 142.

¹³⁵ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 143.

¹³⁶ Baldr byl synem Ódina a Friggy, byl to „bůh jara a plodnosti, krásný mladý „bůh světla“... Vynikal krásou a dobrotou, byl z Ásů nejmoudřejší a nejmilosrdnější.“ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 40.

¹³⁷ Frigg byla „nejvyšší bohyně, manželka boha Ódina... matkou pokolení Ásů.“ Byla mateřská bohyně a ženy se k ní obracely „s prosbou o narození dětí.“ Kromě toho byla také bohyní léčitelkou a měla schopnost předpovídat budoucnost. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 74-75. Tato bohyně byla s největší pravděpodobností předlohou pro marvelovské zpracování bohyně Friggy, která byla také, jako v mýtech, Ódinovou manželkou a Thorovou matkou. Je možné si i

aby nic Baldrovi nemohlo ublížit, ale vynechala jmelí. Loki se tuto skutečnost dozvěděl a využil toho. Bohové se často bavili tím, jak je Baldr nezranitelný, a házeli po něm své zbraně. Loki využil situace a zařídil, že po Baldrovi hodil slepý bůh Höd¹³⁸ větev jmelí. To byl Baldrův konec. Konec mezi Lokim a bohy nastal v okamžiku, kdy se objevila možnost Baldra zachránit z Helu. Stalo by se tak, kdyby ho všichni, i mrtvé věci, oplakávali. Loki na sebe vezme podobu obryně Tökk¹³⁹ a rozhodne se pro něj nebrečet.¹⁴⁰ Následuje děj, který je popsán na konci *Lokiho pře*.

5.1.2.1 Báseň *Lokiho pře*

Pro vykreslení (nejen) *Lokiho* osobnosti v mytologii je důležitá báseň *Lokiho pře* nebo také *Lokiho svár*. Jedná se o eddickou báseň, v jejímž ději Loki přichází jako jediný bůh nepozván na hostinu k bohovi moře, Ægimu. V průběhu této básně průběžně uráží všechno přítomné božstvo. Prostřednictvím této básně je možné se dozvědět spoustu informací o osobnostech bohů, které jinde nejsou k nalezení.¹⁴¹ Ódinovi je vyčtena jeho neschopnost spravedlivě vyřešit spory,¹⁴² Heimdalovi připomíná, že mu byl určen nelehký úkol hlídání božského sídla¹⁴³ a Thorovi vytýká, že přijde o svou odvahu v boji s vlkem.¹⁴⁴ Za zmínku stojí,

povšimnout silné mateřské lásky, která v tomto pojetí zahrnovala i jejího nevlastního syna *Lokiho*. *Frigga* | *Marvel Cinematic Universe Wiki* | *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Frigga>.

¹³⁸ Höd byl mimo jiné i bratr Baldra. Byl známý pro to, že neměl žádnou zbraň (tohoto faktu, stejně jako toho, že byl bůh slepý, Loki využil), a tím je příběh vraždy jeho bratra o to tragičtější, stal se totiž „nevědomým vykonavatelem vraždy.“ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 105-106.

¹³⁹ Tökk nebyl nikdo jiný, než Loki sám. Byla možnost zachránit Baldra z Helu, když by pro něj všichni, živí i neživí, ronili slzy. Už to vypadá, že to bude úspěšné, a Baldr se bude moci vrátit, ale poslové ještě potkají Tökk, která odmítá pro Baldra brečet. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 218.

¹⁴⁰ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 142-145.

¹⁴¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 142.

¹⁴² „Mlč, Ódine,

málokdy jsi doved

spravedlivě urovnat spory.

Často jsi dal,

komu jsi neměl dát,

slabšímu, veliké vítězství.“ „*Lokiho pře*“ 22; *Edda*. s. 135.

¹⁴³ „Přestaň, Heimdalle,

na počátku věků

zlý osud ti určen byl:

s mokřými zády

na věky musíš

střežit síně bohů.“ „*Lokiho pře*“ 48; *Edda*. s. 141.

¹⁴⁴ „Proč, Tóre, tolik hrozíš?

Odvahu ztratíš,

až s vlkem se utkáš,

jenž pozře boha bitev“ „*Lokiho pře*“ 58; *Edda*. s. 143.

že se projevuje i Lokiho charakter – například Gefjun o Lokim řekne, že je známý tím, že se všem vysmívá.¹⁴⁵

Na konci *Lokiho pře* je popsáno, jak Loki stojí za zemětřesením. Po své řeči se Loki skryje jako losos ve vodopádu, ale Ásové ho najdou. Následuje Lokiho spoutání střevy jeho vlastního syna Nara. Nad tvář mu byl bohyní Skadi pověšen jedovatý had, kterému jed kapal dolů. U Lokiho seděla jeho žena Sigyn, která se mu snažila ulevit chytáním jedu do mísy, ale mísa nebyla bezedná, Sigyn tak musela jed vylévat. Pokaždé, když odešla, kapal jed přímo na Lokiho a tím, jak silně sebou cukal, se otřásala celá země. Tomuto aktu se nyní říká zemětřesení.¹⁴⁶

¹⁴⁵ „Je v Lokiho povaze posmívát se všem a bohové se tím jen baví.“ „Lokiho pře“ 19; *Edda*. s. 135.

¹⁴⁶ „Lokiho pře“, *Edda*. s. 145.

6 Porovnání moderního marvelovského pojetí postav Thora a Lokiho s jejich mytologickými podklady

V této kapitole se bude možné dozvědět, jaké jsou rozdíly mezi Thorem a Lokim v „marvelovkách“ a ve starých mýtech. Pozornost je věnována hlavně kladivu, které má Thor v obou zpracováních, ale také Lokiho dětem, které jsou v Marvelu vyobrazeny odlišně.

6.1 Charakter postavy Thora v Marvelu versus v mytologii

Na začátek je možné zmínit fyzický vzhled Thora. V mytologii je vyobrazován jako bůh s červenými vlasy a vousy, v Marvelu mají jeho vlasy a vousy blondatou barvu. Tato odlišnost Thorových vlasů a vousů ve filmovém zpracování má svůj původ v komiksech,¹⁴⁷ kde je Thor blondatý.¹⁴⁸

Co se Thorových vztahů týče, ten otcovský zůstává v Marvelu i v mýtech stejný – Thorovým otcem je v obou provedeních Ódin. Sif, která se objevuje jak ve filmech, tak v mýtech, má ovšem odlišné vyobrazení. V mýtech se jedná o Thorovu manželku, ale v Marvelu je jednou z jeho přítelkyň. V mytologii je také psáno o Thorových dětech, v marvelovském zpracování ovšem žádné děti nemá. Když přijde na vztah mezi Thorem a Lokim, je také odlišný. Sice je v obou zpracováních bouřlivý, ovšem v mýtech si nejsou příbuzní a v Marvelu se jedná o nevlastní bratry.

Thor byl vždycky v dávných mýtech zobrazován jako statečný. To může doložit jeho nespočet bojů s nejrůznějšími stvůrami či obry. Tato charakteristika zůstává Thorovi i v pojetí Marvelu. Thor může být sice na začátku své cesty tvrdohlavý a zbrklý, ovšem statečnost mu nikdy nechyběla. Zároveň je možné si povšimnout, že se udržuje i jeho síla. V mýtech dokázal díky tomu, jak silný byl, zvednout kladivo Mjöllni jenom on. Tato linie se drží i v marvelovském zpracování. Tam dochází k tomu, že kladivo uzvedne jen ten, kdo je toho hoden. Sice Thor není jediným, kdo ho dokáže držet a bojovat s ním (tuto schopnost má například i Captain America či Jane Fosterová), ale Mjöllnir je beze sporu Thorovou primární zbraní.

¹⁴⁷ APEL, Thomas. Thor - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 18. 12. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/thor>.

¹⁴⁸ *The Marvel Comics encyclopedia: A Complete Guide to the Characters of the Marvel Universe: Updated and Expanded*, s. 337.

Dalším důležitým bodem, kde se mýtická a filmová postava od sebe liší, je její smrt. Thor totiž v mýtech umírá při ragnaroku po boji s Midgardsormem, ten se ale v marvelovském podání vůbec neobjevuje, takže Thora zabít nemůže. Jelikož Ragnarok už proběhl a Thor stále žije (alespoň během zpracovávání této práce), je zde vidět významnou odchylku od mýtů.

6.1.1 Kladivo Mjöllnir jako Thorovo poznávací znamení v mýtech i v marvelovské fikci

Jedním z nejdůležitějších atributů boha Thora je jeho kladivo – Mjöllnir. Toto kladivo má základy v mytologii (Mjöllni). Tam toto kladivo mělo být nerozbitné, vždy bylo schopné trefit cíl a vždy se poté zase navrátit ke svému majiteli. Dokázalo měnit velikost – zmenšit se.¹⁴⁹ Bylo zároveň velmi těžké a jenom Thor ho dokázal uzvednout.¹⁵⁰ Mělo ovšem i negativní vlastnost. Tou byla jeho dost krátká rukojeť.¹⁵¹ To se stalo při jeho výrobě. Jeden z bratrů, který byl u jeho zhotovování, byl totiž rozptýlen mouchou, a tak se stalo, že rukojeť zůstala krátká.¹⁵² Kladivo mělo různé podoby, například podoba sekyry či palice, a reprezentuje „úder blesku“.¹⁵³ Kromě zabíjení nejrůznějších bytostí či jejich zastrasování mělo kladivo také jiné úkoly, a to například „znovuoživení“ či „posvěcení mrtvých“.¹⁵⁴

Co se jména Mjöllnir a jeho původu týče, nabízí se dvě vysvětlení. Jedním z nich je to, že pochází ze staroseverského slova *mjöll*, které znamená *nový sníh*. Druhým by mohl být fakt, že se jedná o zkomoleninu staroslovanského slova *mluniji*, rusky *molnija*, což znamená blesk.¹⁵⁵

V Marvelu je Mjöllnir kladivo, které bylo ukováno pod velením Ódina. Je to Thorova zbraň. Toto kladivo dokáže přivolat déšť, vítr, hromy či blesky pro člověka, který ho ovládá. Dále také dokáže otevřít interdimenzionální prostory, například do Asgardu. Ne každý člověk je ovšem schopen Mjöllnir ovládat – pouze ti, kteří mají zdravý morální charakter a integritu to dokáží.¹⁵⁶

6.2 Charakter postavy Lokiho v Marvelu versus v mytologii

Nejprve je možné zmínit některé faktory, které se týkají Lokiho fyzického vzhledu, a jak jsou interpretovány v těchto dvou podáních odlišně. V mytologii byl Loki vyobrazován jako

¹⁴⁹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 153.

¹⁵⁰ APEL, Thomas. Thor - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 18. 12. 2022 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/thor>.

¹⁵¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 153.

¹⁵² ARNOLD, *Thor: myth to Marvel*.

¹⁵³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 153.

¹⁵⁴ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 153.

¹⁵⁵ ARNOLD, *Thor: myth to Marvel*.

¹⁵⁶ *Mjollnir* [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/items/mjollnir>.

vysoká hubená postava, to odpovídá i marvelovskému zpracování. Rozdíl se ovšem objevuje ve vyobrazení Lokiho vlasů. V mytologii měly jeho vlasy různé odstíny zrzavé až červené¹⁵⁷, v Marvelu má vlasy černé.¹⁵⁸

S Lokiho fyzickým vzhledem souvisí i jeho schopnost se proměňovat. Ta je společná jak mytologickému základu, kde je Loki schopen se proměnit například ve zvířata (v lososa či v kobylu). V Marvelu na sebe bere Loki podobu spíše jiných lidí¹⁵⁹, například Ódina, ve filmu *Thor: Ragnarok* (2017).¹⁶⁰

Ve filmu *Thor: Ragnarok* (2017) je také možné vidět, jak odlišné bude postavení Lokiho při ragnaroku. Zatímco mýty vyprávějí o tom, jak Loki stál po boku zla, v Marvelu Loki bojuje na straně Thora, tím pádem na straně dobra.

Lokimu zůstává jeho lstivá osobnost jak v mytologii, tak i v Marvelu. V mytologii se vypráví o několika různých příbězích (jako například smrt boha Baldra, která je výše zmíněná), kde Loki svým šibalstvím přivede bohy k nesnázím. To samé je možné říct i o Lokim v marvelovském pojetí. Tam Loki často falšuje svou smrt, takže Thor pro něj truchlí, i když vlastně bezdůvodně.

Za zmínku také stojí Lokiho vztahy. V Marvelu je Loki adoptivním členem rodiny Ódina – jeho a Friggovy nevlastním synem, Thorovým a Heliným nevlastním bratrem. Jeho pravým otcem je Mrazivý obr Laufey. V mytologii nemá s Thorem či Friggou žádný příbuzenský vztah. S Ódinem jsou pokrevní bratři, což ale ještě neznamená příbuzenský vztah. Hela je jeho dcerou. Co se jména Laufey týče, to patří jeho matce, která měla obří původ, což značí, že Lokiho kořeny jsou dodrženy, ale ze jména jeho matky v mýtech se v Marvelu stalo jméno jeho otce.

¹⁵⁷ *Loki in Norse Mythology: Family, Symbols & Legacy | Who is Loki?. Study.com* [online]. Publikováno 15. 9. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/loki-norse-mythology-family-symbols-legacy.html>.

¹⁵⁸ Fakt, že jeho vlasy mají černou barvu ve filmovém zpracování, pravděpodobně pochází z komiksové předlohy Lokiho, který měl také černé vlasy. *The Marvel Comics encyclopedia: A Complete Guide to the Characters of the Marvel Universe: Updated and Expanded*, s. 191.

¹⁵⁹ APEL, Thomas. Loki - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 8. 12. 2022 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/loki>.

¹⁶⁰ 00:09:56-00:13:43. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

Rozdíly se objevují i u Lokiho smrti. V mýtech Loki bojuje při ragnaroku s Heimdalem a navzájem se zabijí, kdežto v Marvelu umírá až po událostech ragnaroku, kdy ho zabíjí postava, která se severskou mytologií nesouvisí (Thanos).

6.2.1 Lokiho děti

Tato část se bude zabývat Lokiho dětmi. Na začátek je třeba říct, že v čase zpracovávání této práce Loki v „marvelovkách“ žádné děti nemá.

V jednotlivých úsecích této podkapitoly se objeví pasáže věnovány Lokiho dětem dle mytologie. Pro srovnání budou poté popsány postavy z Marvelu, které jsou pojmenovány po svých mytologických předcích, ale mají pozměněný příběh. Poslední část této podkapitoly bude věnována Jörmungandovi, který se jako jediný zatím ještě ve filmech neobjevil, a tomu, zda by bylo vůbec ještě možné, aby se tak stalo.

6.2.1.1 Vlk Fenrir

Tento vlk je v mytologických kořenech potomkem Lokiho a obryně Angrbody.¹⁶¹ Nejdříve ho chovali Ásové, ale poté, co rostl a sílil a sudby stále hrozily, že vlk v budoucnu přinese všem zkázu, rozhodli se Fenriho spoutat. Pro spoutání bylo vytvořeno pouto Gleipni.¹⁶² Při svazování bůh Týr¹⁶³ přišel o ruku.¹⁶⁴ Vlk byl následně upevněn řetězem ke kameni Gjöll, který byl zaražen hluboko do země. Jelikož měl Fenri stále volnou tlamu a chtěl bohy ještě pokousat, zarazili mu do tlamy meč. Takto bude spoután až do ragnaröku.¹⁶⁵

Když nastane ragnarök, přijde i na Fenriho osvobození. Ten poběží světem a z očí a nosu mu budou šlehat plameny. Nakonec dojde k tomu, že v boji zadusí samotného Ódina.

Co se Fenriho v Marvelu týče, tady se jedná o vlka Fenrise. Jméno napovídá, že Marvel se inspiroval velkým vlkem v severské mytologii, ovšem tady vlk s Lokim nemá nic společného

¹⁶¹ Jméno obryně znamená „*předzvěst zármutku/zvěstovatelka hoře*“. S Lokim zplodila tři nestvůry – výše zmíněného Fenriho, vládkyni mrtvých v podsvětí Hel a hada Jörmungandra. Tyto děti vychovávala obryně v Jotunheimu. Existovala věštba, že tyto bytosti naplní význam jména své matky – a tedy, že za ragnaroku přinesou zkázu do světa. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 32.

¹⁶² Pouto bylo zhotoveno ze zvláštních částí – „*z dupotu kočky, ženských vousů, kořenů skály, medvědí šlachy, rybího dechu a z ptačí sliny*.“ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 66.

¹⁶³ Týr je bůh s jednou rukou, který je spojován jak s válkou, tak se sněmy a právem. “ KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 37.

¹⁶⁴ „*Připomeň si jen svou pravou ruku, kterou ti ukousl ukrutný vlk.*“ „*Lokiho pře*“ 38; *Edda*. s. 139.

¹⁶⁵ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 67.

– tento vlk slouží Hele.¹⁶⁶ Objevuje se ve filmu *Thor: Ragnarok*¹⁶⁷, takže je zde částečně dodrženo spojení vlka a ragnaröku. Je ale třeba zmínit, že zvíře zemře v bitvě ještě před začátkem soumraku bohů jako takového.¹⁶⁸

6.2.1.2 Hela

Jméno Hel má v kontextu mytologie dva významy. Prvním je „vládkyně říše mrtvých“¹⁶⁹ a druhým je „podsvětí, říše mrtvých“¹⁷⁰. Kontextu tohoto porovnání odpovídá význam první.

Hel byla také v mytickém vyobrazení dcera Lokiho a obryně Angrbody. Charakteristická pro ni byla její barva kůže – na půl byla normální a napůl černá. Dále byla známá pro to, že při chůzi bez přestávky hleděla dolů. Hel byla bohy svržena do Niflheimu¹⁷¹, kde ovládala devět podzemních světů. Její vláda spočívala v udělování příbytků zemřelým na nemoc či stáří. Jméno její říše je její vlastní jméno – tedy Hel.

Zajímavé je říct, že se prameny ohledně Hel a jejího spojení s ragnarökem moc nezaobírají, jen *Vědmína píseň* zmiňuje, že „muži putují k Hel, padají nebesa“¹⁷². Děje se tak proto, že Ásgard zanikne, ale podsvětí zůstává i nadále.¹⁷³

Tady je možné si povšimnout rozdílu mezi marvelovským zpracováním a mýty. Ve filmu „*Thor: Ragnarok*“ (2017) je postava Hely prakticky jedním z důvodů, proč byl ragnarök rozpoután. Hela je zde interpretována jako prvorozená dcera Ódina¹⁷⁴, tedy sestra Thora a nevlastní sestra Lokiho. A to je důležitý rozdíl mezi mytologií a Marvelem – Loki zde opět neplní roli rodiče, ale nevlastního sourozence. Hela je naopak v Marvelu příbuzná Thorovi a

¹⁶⁶ Více o Hele v další kapitole.

¹⁶⁷ První objevení vlka je na nástrojných malbách (0:43:34-0:44:03), vlk jako takový se zjeví v rozpětí od 0:45:37 do 0:46:09, kdy je probuzen Helou. Důležité je i zmínit Fenrise jako bojovnou sílu při bitvě o Asgard těsně před Ragnarökem (časové údaje, kdy je vlka možné vidět: 1:42:53-1:43:15; 1:44:29-1:45:47; 1:50:05-1:50:11; 1:50:50-1:51:05). *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁶⁸ *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁶⁹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 100.

¹⁷⁰ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 101.

¹⁷¹ Niflheim je „mlžný svět“ nebo „říše mrtvých“. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 159.

¹⁷² VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 100. Také možno najít ve verzi „muži jdou v podsvětí, puká nebe.“ „*Vědmína věštba*“ 51; *Edda*. s. 38.

¹⁷³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 101.

¹⁷⁴ Postava Hely samotné o této skutečnosti hovoří v časovém úseku od 00:31:45 do 00:31:56. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

Ódinovi, což opět neodpovídá mytologickému původu. Fakt, že je Hela bohyně smrti, zůstává věrný svým mytologickým původům i v marvelovském zpracování.

V dávných dobách marvelovského světa se Hela účastnila bitev po boku svého otce Ódina. Byla to efektivní a krutá bojovnice. Ódin se nakonec rozhodne zmírnit svou krutost a Helu uvězní. Po Ódinově smrti¹⁷⁵ už ji nemá co držet zpátky, a tak se vrátí¹⁷⁶ s cílem vládnout jako královna. Místo toho, aby Asgardu vládla, začne ho a jeho obyvatele terorizovat. To nakonec dojde k bitvě¹⁷⁷, která končí vyvoláním démona Surtura, který rozpoutá ragnarök. Jedině tak se povede hrdinům¹⁷⁸ Helu zastavit.¹⁷⁹

Helu v Marvelu od Hel v mytologii tedy odlišuje primárně vztah k Lokimu – v mýtech je jeho dcerou, kdežto v moderním marvelovském zpracování je jeho nevlastní sestrou. Atribut bohyně smrti Hele ovšem zůstal.

6.2.1.3 Sleipni

Dalším z Lokiho mytologických potomků je osminohý kůň Sleipni. Narodil se Lokimu, který se proměnil na klisnu za účelem odlákat koně patřícího obrovi, jenž stavěl opevnění kolem Asgardu. Hrozilo, že tento obr dokončí stavbu a vezme s sebou „*bohyni Freyju, slunce a měsíc*.“¹⁸⁰

Loki tedy přivedl na svět osminohého koně, který byl ze všech koňů, jež bohové znali, ten nejlepší. Patřil Ódinovi. Kromě běhání po zemi se uměl pohybovat i ve vzduchu a po vodě.¹⁸¹

Marvel tuto bytost zredukoval – objevuje se minimálně. Za zmínku stojí scéna z filmu „*Thor*“, kdy na něm přijede Ódin do Jotunnheimu na záchranu Thora, Lokiho a jejich výpravné skupiny.¹⁸² Ve filmu ani není jméno koně zmíněno, ale je jasné, že vychází ze základů

¹⁷⁵ Ódinův odchod je možné vidět od 00:19:13 do 00:22:17. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁷⁶ Její první scéna je k shlédnutí chvíli po Ódinově smrti, tedy od 00:22:41 do 00:26:17. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁷⁷ Bitva začíná 01:42:15 soubojem mezi Helou a Thorem a končí 01:58:30 zničením Asgardu. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁷⁸ V tomto kontextu skupina Revengers – členy jsou Thor, Loki, Valkyrie a Hulk (o týmu Revengers se mluví 1:24:33-1:24:50). *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁷⁹ *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁸⁰ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 204.

¹⁸¹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 204.

¹⁸² 00:26:11-00:27:15. *Thor* [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

z mytologie kvůli počtu nohou. Z minimalizovaného pojetí tohoto koně vyplývá, že ani zde se nejedná o potomka Lokiho, když ve scéně nebyl ani pojmenován, a tím se opět liší od mýtů.

6.2.1.4 Jörmungand

Had Jörmungand, nebo také Midgardsorm, byl dalším z potomstva Lokiho a Angrbody. Byl to had, kterého Ódin vykázal do oceánu se snahou oddálit zkázu světa. Jörmungand poté ve vodě vyrostl tak, že svým tělem obemkl celou zemi a kousal se do svého vlastního ocasu. Když nastane ragnarök, vyleze hadí stvůra na pevninu a bude bojovat po boku se svým sourozencem – vlkem Fenrim. Jeho úhlavním nepřítelem je Thor.¹⁸³

Tento had se ve filmovém¹⁸⁴ marvelovském světě neobjevuje vůbec, tím pádem je jasné, že není Lokiho potomkem, když ani neexistuje.

Mohl by se tento had objevit i ve filmovém zpracování? To je těžká otázka. Mytologický původ ale dává naději, že by tomu tak mohlo být, ovšem v jiném kontextu. Jörmungand má totiž také úlohu v ragnaröku, jak bylo výše zmíněno, ale ten byl již filmově zpracován a had se v něm neobjevil. Šance tu ale stále je – had je totiž tím, kdo zabije Thora.

„Mocný Thór bude bojovat s hadem Jörmungandem a ve svém hněvu plaza rozdrtí. Poté však ujde jen devět kroků¹⁸⁵ a padne mrtev k zemi...“¹⁸⁶

Jelikož je postava Thora v Marvelu stále naživu, existuje možnost, že by se zlověstný had mohl ještě objevit jako ten, kdo Thora zabije.

¹⁸³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 122.

¹⁸⁴ V komiksovém pojetí se postava tohoto hada objevuje. *Jormungandr (Marvel) | Villains Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: [https://villains.fandom.com/wiki/Jormungandr_\(Marvel\)](https://villains.fandom.com/wiki/Jormungandr_(Marvel)).

¹⁸⁵ V Eddě zní tato část následovně:

*„Tu přichází slavný
potomek Hlódyny,
Ódinův syn,
se saní se bít.
Skolí hada
pln svaté zloby
- mužové domovy
opustit musí.
Devět kroků
od draka jen ušel
Fjörgynin syn,
statečný bojovník.“* „Vědmína věštba“ 51; *Edda*. s. 38.

¹⁸⁶ LITCHFIELD, *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*, s. 154.

7 Ragnarok – mytologie versus marvelovské pojetí – udržuje se linie mýtů i v moderním vyobrazení soumraku bohů?

Tato kapitola se bude věnovat ragnaröku, tedy konci světa, nebo také soumraku bohů.¹⁸⁷ Podle etymologie se jedná o poslední bitvu světa, ve které budou bohové i lidé zničeni nestvůrami a temnotou. Slovo *ragnarök* je složené ze slov *rögn*, což znamená „bohové“ a *rök*, což je „určený konec“ nebo ze slova *rökr* (soumrak), které souvisí se slovem *reykr* (kouř nebo pára).¹⁸⁸

Nejprve bude představena koncepce dle marvelovského zpracování, poté bude uvedeno mytologické pojetí a ke konci se objeví část věnována porovnání těchto dvou náhledů. Na konci se bude možné dočíst o srovnání Marvelu a mýtů Ragnaroku u vybraných pasáží.

7.1 Ragnarok v marvelovském pojetí

Nejprve je třeba zmínit, že Ragnarok se v Marvelu objevuje v lehce jiném kontextu. Například v tomto filmu vystupují postavy, které jsou čistě marvelovské, a v původní mytologii tak své místo nemají. Příkladem takovéto postavy je Hulk, který bojuje s vlkem Fenrisem na duhovém mostě Bifrostu.¹⁸⁹

Na začátku filmu je Thor v kleci v místě, které je, s největší pravděpodobností, Múspell/Múspellheim.¹⁹⁰ Hovoří tam se Surturem¹⁹¹, který mu říká, že nemůže zemřít, dokud nenaplní svůj osud – tím je zničení Thorovy vlasti. Thor mu odpoví, že mívá noční můry o Ásgardu v plamenech a že se v nich Surtur také objevuje. Na to Surtur reaguje tím, že Thor ve

¹⁸⁷ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 178.

¹⁸⁸ HARPER, Douglas. *Ragnarok | Etymology, origin and meaning of ragnarok by etymonline* [online]. Aktualizováno 6. 7. 2021, [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/Ragnarok>

¹⁸⁹ Například 1:45:30-1:45:40. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁰ Múspell je ohnivý svět. Jeho hranici střeží obr Surt s ohnivým mečem. Při vzniku světa bohové vytvořili například slunce či měsíc z oharků a jisker, které vylétaly právě z Múspellu. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 156.

¹⁹¹ Co se marvelovského zpracování týče, Surtur byl ohnivý démon, pán Múspellu. Byl také významnou postavou Ragnaroku – právě on měl iniciovat pád Ásgardu. Ódin ho před lety porazil, aby odvrátil proroctví o zániku. Vzal zdroj jeho síly – Věčný plamen, odnesl ho do Ásgardu a uvěznil Surtura v Múspellheimu (další označení pro Múspell, VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 156.). Jelikož byla síla Ódina oslabena chtěl démon vyvolat Ragnarok. Thor ho v tom zastavil a vzal mu jeho korunu, ovšem bylo to pouze dočasné. Loki poté Surtura vyvolal, aby zastavil Helu, a Ragnarok se tedy i tak stal. *Surtur | Marvel Cinematic Universe Wiki | Fandom* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Surtur>.

V mytologickém zpracování se jedná o bytost (pravděpodobně obřího původu) držící plamenný meč se jménem Surt. Jeho původ je nejistý, ale bývá často označován za obra podsvětí či ohně. Patří mu poslední slovo – ohněm zničí svět. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 213.

svých snech vidí Ragnarok – pád Ásgardu. Poté, co Surtur řekne, v čem zkáza spočívá, ho Thor (dočasně) přemůže a odnese jeho lebku s korunou na Ásgard. Ragnarok je ovšem nevyhnutelný.¹⁹²

Když se Thor vrátí na Ásgard, zjistí, že Loki na sebe vzal podobu Ódina¹⁹³, zatímco pravý Ódin byl Lokim zanechán na Zemi v domově důchodců (který byl ovšem zdemolován).¹⁹⁴ S Lokim Ódina hledají a také ho najdou (s pomocí Doctora Strange) – zůstal v exilu, a to dobrovolně.¹⁹⁵ Ódin zemře¹⁹⁶ a Loki s Thorem se dozvídají o své sestře – bohyni smrti – Hele.¹⁹⁷ Ta jim následně překazí cestu zpět do Ásgardu, kam se dostane ona sama místo nich¹⁹⁸, a ocitnou se díky ní na planetě Sakaar, kde se následně setkají s Hulkem a Valkyrie. Hela chce mezitím převzít moc nad Ásgardem. Chvíli se jí to daří, ale hrdinové filmu se nevzdávají.

Vše vede k bitvě na Bifrostu. Bitvy se účastní na straně dobra Thor, Loki, Valkyrie či Heimdall a proti nim stojí Hela s vlkem Fenrisem a armádou vzkříšených ásgardských bojovníků.¹⁹⁹

Bitva vypadá prohraně, a tak Thor nařídí Lokimu, aby vzkřísil Surtura.²⁰⁰ Ásgardští obyvatelé jsou mezitím evakuováni na vesmírnou loď.²⁰¹

Thor a Valkyrie společně bojují proti Hele, poté se objeví démon Surtur, který říká, že nadešel soudný den.²⁰² Thor, Valkyrie a Hulk společně uniknou do evakuační lodě, zatímco

¹⁹² 00:01:53-00:06:19. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹³ 00:09:56-00:13:43 - Loki zinscenoval divadelní scénku, kde umírá v Thorově náručí, zatímco ji celou sleduje v Ódinově podobě. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁴ 00:14:10-00:14:34. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁵ 00:16:59-00:17:18. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁶ 00:19:12-00:22:12. Ódin začne mluvit s Thorem a Lokim, osloví je „*moji synové*“, což Lokiho lehce překvapí. Thor Ódinovi řekne, že ho přišli vzít domů, ale ten mu na to odpoví, že už ho volá jejich matka, která už zemřela. Thor nařkne Lokiho z kouzlení, ale on nic nedělá. Na to Ódin řekne, že by na Lokiho byla Frigga pyšná, a poté, že už mu nezbývá moc času, a všichni tři se posadí. Ódin se rozmluví. Mimo jiné je varuje, že Ragnarok přichází. Thor mu na to odvětí, že tomu zabránil. Následně jim Ódin řekne o jejich sestře – bohyni smrti – Hele. Přizná se, že ji uvěznil, protože byla moc krutá. Ódin se ještě rozloučí se svými syny. Na místě, kde odejde, poté bude vybudován Nový Ásgard. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁷ 00:20:32-00:21:19. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁸ 00:24:34-00:25:22. V této scéně je také možno spatřit, jak se cestuje díky mostu Bifrostu. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

¹⁹⁹ 01:42:43-01:55:33. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰⁰ 01:52:13-01:52:32 to Thor Lokimu řekne, 01:53:27-01:53:34 a 01:54:56-01:55:11 to Loki provede. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰¹ 01:46:56-01:47:03 evakuace začíná po příjezdu Lokiho. Další pohled na evakuaci je například ve scéně od 01:51:09 do 01:51:15. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰² 01:55:47-01:01:55:54. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

Hela zůstane a bojuje chvíli se Surturem dál, ovšem svůj boj prohraje a Surtur postupně dál ničí celý Ásgard.²⁰³ Thor, Heimdall a ostatní tuto destrukci sledují z dálky.²⁰⁴ Podařilo se jim zachránit jejich lid – „*Ásgard není místo, je to jeho lid*“²⁰⁵, což bylo to nejdůležitější.²⁰⁶ Na planetě Zemi je poté založen Nový Ásgard.²⁰⁷

7.2 Mytologické pojetí Ragnaroku

Jak bylo v úvodu kapitoly řečeno, ragnarök je konec světa. Bohové se sice snaží konec oddálit, ten je ale neodvratitelný a vše k němu spěje. Jedním z opatření, které božstvo udělalo pro alespoň částečné oddálení bylo odstranění potomků, které měl Loki s obryní Angrbodou²⁰⁸, protože měli mít na ragnaröku velký podíl. Tato snaha byla ovšem marná, a hlavně pouze dočasná. Dalším opatřením byla hlídka boha Heimdalla za účelem varování ostatních bohů před útokem obrů na mostu Bifröstu.²⁰⁹ I tento pokus nevyšel.

Propuknou bratrovražedné války, které trvají tři roky.²¹⁰ Následně nastane fimbulská zima²¹¹, která byla velice silná a trvala také tři roky. Vše ve společnosti padne a lidé se budou zabíjet bez ohledu na příbuzenské vztahy.

Dva vlci snědí slunce a měsíc a zmizí i hvězdy.²¹² Objeví se ohromné zemětřesení, a to zapříčiní přetržení pouta, které drželo vlka Fenriho, ten vyběhne po zemi a z tlamy mu sálá oheň, po boku hada Midgardsorma.²¹³ Vlk má tlamu otevřenou tak moc, že se její dolní část téměř dotýká země, zatímco horní čelist sahá k nebi. Kdyby měl prostoru více, jeho čelist by

²⁰³ 01:56:59-01:57:36. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰⁴ 01:57:36-01:58:19. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰⁵ Tuto myšlenku vniknul Thorovi Ódin, když se mu zjevil (01:48:14-01:48:35). Poté v rozmezí 01:52:08-01:52:10 tuto větu pronese Thor. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰⁶ 01:58:20-01:58:24 Heimdall znovu opakuje, že „*Ásgard není místo, ale lidí.*“ *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

²⁰⁷ V časovém rozpětí od 00:18:13 do 00:18:26 je možno vidět podobu Nového Ásgardu. *Thor: Love and Thunder* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2022.

²⁰⁸ Výše zmínění Fenri, Hel a Jörmungand, viz. kapitola *Lokiho děti*.

²⁰⁹ Bifröst byla duha. Též se mu říkalo Most Ásů. Tento most spojuje Ásgard se zemí. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 45.

²¹⁰ „*Bratr s bratrem*

bít se bude na smrt,

synovci poskvrní

příbuzenské vztahy“ STURLUSON, „*Gylfiho oblouznění*“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 95.

²¹¹ Fimbulvetr je ukrutná, tři roky trvající zima. Během ní „*přijdou prudké sněhové vánice, kruté mrazy a vichřice.*“ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 67. Jelikož Slunce přijde o svou životadárnou sílu, ani léto nenastane. VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 67.

²¹² „*...z nebe se trátí*

třpytné hvězdy...“ STURLUSON, „*Gylfiho oblouznění*“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 96.

²¹³ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 179.

byla ještě více rozevřená. Oheň mu nesálá jenom z ní, ale i z očí. Díky zuření Midgardsorma se vylije voda ze břehů.²¹⁴ Všude kolem sebe tryská jed, kterým je zahalen vzduch i voda.²¹⁵

Do boje se přidávají i synové Múspellu po boku Surta s ohnivým mečem, Lokiho a všech stoupců bohyně Hel. Most Bifröst se zřítí. Bohové se scházení na sněmovně, kterou svolal Heimdall.

Střet armád zla a dobra (s Ódinem v čele²¹⁶) propukne na planině Vígríd. Thor sice přemůže hada Jörmunganda, ovšem stejně zemře, jelikož byl zasažen jeho jedem. Ódin umírá, protože ho zadává vlk Fenri. Poslední boj, který probíhá mezi Lokim a Heimdalem, končí tím, že se oba zabijí navzájem. Všichni kolem umírají na následek ohně, který na ně uvalil Surt.²¹⁷

Konec ragnaröku není ovšem zcela tragický. Země, která byla zničena, bude nahrazena novou krásnou zemí, která vyvstane z moře a bude věčně zelená.²¹⁸ Všichni, kteří soumrak bohů přežili budou, na této nové zemi žít.²¹⁹ Mezi přeživšími jsou i dva lidé – Lif a Leiftrasi, díky kterým dojde k obnovení lidstva.²²⁰ Slunce bude také dále existovat díky tomu, že to původní²²¹ stihlo před svým zánikem stvořit dceru.²²²

²¹⁴ „...saň ocasem bije

v obří zlobě,

moře se vzdouvá.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 95.

²¹⁵ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 93.

²¹⁶ „V čele jede Ódin v zlaté přilbě a skvělém brnění...“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 94.

²¹⁷ „Poté Surt vrhne na zemi oheň a sežehne celý svět.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 94.

²¹⁸ „Z moře vyvstane země a bude krásná a zelená. Pole na ní budou vzrůstat nesetá.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 53. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 100.

²¹⁹ VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 179.

²²⁰ „Lif a Leiftrasi

v lese se skryjí,

v Hoddmímiho háji.

Jitřní rosou

hlad ukájejí;

z nich nové povstane pokolení.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 53. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 100.

²²¹ „Zářná Álfrödul

zrodí dceru,

než zlý vlk jí zhltně.

Ta po smrti božstev

bývalou cestou

plavé matky půjde.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 53. Edda a Sága o Ynglinzích. s. 100.

²²² VLČKOVÁ, *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, s. 178-179.

7.3 Srovnání ragnaröku v mýtech versus v moderním pojetí ve zpracování Marvelu

V této kapitole bude možné nahlédnout na rozdíly, které se objevují při vyobrazování ragnaroku v původní severské mytologii a v moderním marvelovském pojetí. Bude představeno několik konkrétních bodů, které budou analyzovány v obou zpracováních. Objeví se smrt Ódina, Thora a Lokiho, kde bude vysvětleno, jak každý z nich zemřel při ragnaroku v mýtech a jak odlišně se jejich smrti chopil Marvel. Dále bude zmíněna role Lokiho, a tedy na které straně v jakém pojetí Loki stál.²²³ Na to plynně naváže část věnována Lokiho potomstvu, jelikož v mýtech a v Marvelu mají dost odlišné role i původ. Dále se objeví část, která bude hovořit o důvodu vzniku ragnaroku. V neposlední řadě se tato kapitola bude věnovat tomu, jak to bylo po soumraku bohů.

7.3.1 Smrt Ódina, Thora a Lokiho v mýtech, ale ne v Marvelu

V mytologickém zpracování dochází k úmrtí Thora, Lokiho i Ódina v průběhu ragnaröku. Ódin zahyne při boji s Fenrirem²²⁴, Thora zase zabije jed hada Midgardorma²²⁵, a Loki se zabije navzájem s Heimdalem.²²⁶ Toto je velmi odlišné od marvelovského zpracování. Zaprvé, Ódin už během ragnaröku nežije a bitvy se tak neúčastní. Zadruhé, Thor se s filmovým zpracováním hada ani neseťká, ve filmech není, tím pádem ho ani nemůže zabít. Zatřetí, Loki také nezemře, bojuje totiž na stejné straně jako Heimdall, není tedy důvod k tomu, aby se tyto dvě postavy střetly.

7.3.2 Role Lokiho

Postava boha Lokiho v ragnaröku má v obou pojetích poměrně zásadně rozdílnou roli. Zatímco v mytologickém zpracování stojí Loki výhradně na straně zla a zkázy (a tím pádem, mimo jiné, proti Thorovi a Ódinovi nebo třeba Heimdallovi), v marvelovském zpracování bojuje Loki po boku Thora na straně dobra. To je možné vidět například ve scéně, kdy Loki přijede na kosmické lodi na Ásgard a oznamuje všem, že přijel jejich spasitel.²²⁷ Tento motiv Lokiho příjezdu na lodi je ovšem věrný mýtům, alespoň zčásti. V mytologických příbězích totiž

²²³ Myšleno tím to, zda stál na straně „dobra“ nebo na straně „zla“.

²²⁴ „Vik zadává Ódina a to je Ódinův konec.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 94.

²²⁵ „Tór zasadí smrtelnou ránu Midgardsormovi a ustoupí o devět kroků. Tam klesá mrtev k zemi, zasažen jedem, který na něj had vychrlil.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 95.

²²⁶ „Loki se bije s Heimdalem a oba si přivodí navzájem smrt.“ STURLUSON, „Gylfiho oblouznění“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 94.

²²⁷ 1:46:41-1:46:52. *Thor: Ragnarok* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

Loki přijíždí z východu se syny Múspellu. „*Lod' pluje z východu, Loki ji řídí, synové Múspellu moře brázdí.*“²²⁸

7.3.3 Role Lokiho potomků

Opět je zde možné narazit na problém Lokiho potomků. Zatímco v mytologii představovaly jeho děti velkou hrozbu a věštby před jejich rolí v ragnaröku varovaly, v marvelovské verzi Loki děti nemá, tudíž nemohou působit takovou hrůzu, jako jejich mytologický podklad, jelikož ani neexistují. Jediní dva, kteří jsou reprezentováni v Ragnaroku od Marvelu, je vlk Fenrir a Hela, ale, jak už bylo výše řečeno, ti v tomto pojetí nejsou Lokiho potomky. Zůstává tedy alespoň jejich přítomnost jakožto vyobrazení zlé moci. Zároveň, na rozdíl od mýtů, v marvelovském zpracování vlkovi ani z úst ani z tlamy nesálá oheň. Oproti tomu v mýtech hrají tyto stvoření celkem zásadní roli. Vlč zabije Ódina, Midgardsorm zase Thora. Pro porovnání – v marvelovském zpracování Fenrir žádnou hlavní postavu o život nepřipraví.

7.3.4 Důvod vzniku konce světa

V mytologii bylo vždy jasné, že ragnarök je nevyvratitelný a že k němu dojde. To samé se objevuje i v Marvelu. Ovšem v mýtech dělají všichni bohové vše pro to, aby se soumraku bohů vyvarovali, kdežto v marvelovském světě je Ragnarok úmyslně vyvolán Lokim na příkaz Thora, aby došlo k porážení Hely.

7.3.5 Co se dělo po soumraku bohů

Mýty hovoří o novém světě, kdy se země znovu vynoří z vody. Mladí bohové, kteří zkázu přežili, se sejdou a budou vzpomínat na staré časy.²²⁹ Lidský pár, který také přežil, postupně obnoví lidstvo. Nic tak není úplně ztraceno.²³⁰

Marvel konec Ragnaroku pojal trochu jinak. Zničen byl pouze Ásgard, jiné světy zůstaly Ragnarokem nedotčeny. Ásgardané uniknou na lodi pryč, to tedy znamená, že v marvelovském podání přežilo daleko více původních obyvatel než v mýtech. Je založen Nový Ásgard na Zemi

²²⁸ STURLUSON, „*Gylfiho oblouznění*“ 51. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 95.

²²⁹ KOZÁK, *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*, s. 40.

²³⁰ „*Z moře vyvstane země a bude krásná a zelená. Pole na ní budou vzrůstat nesetá.*“ STURLUSON, „*Gylfiho oblouznění*“ 53. *Edda a Sága o Ynglinzích*. s. 99.

a Valkyrie je postavena do jeho čela.²³¹ Thorův příběh pokračuje dál ve filmu „*Avengers: Infinity War*“ (2018), kdežto Lokiho život vyhasne brzy po úniku před Ragnarokem.²³²

²³¹ 00:18:28-00:00:18:49 – scény, kde Valkyrie vykonává královské povinnosti. *Thor: Love and Thunder* [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2022.

²³² 00:07:77-00:09:35 je rozpětí scény, kde Loki umírá. *Avengers: Infinity War* [film]. Režie Anthony a Joe RUSSO. USA, 2018.

8 Marvel a mytologie – udržuje Marvel mytologickou tradici?

Tato kapitola se pokusí reflektovat, co bylo doposud řečeno. Vystává totiž otázka, zda Marvel využívá pouze estetickou formu nebo zda je zde možné najít něco hlubšího. Tímto něčím hlubším je míněno, zda je prostřednictvím marvelovských příběhů udržována mytologická tradice. Jako první se nabízí tvrzení, které spíše podporuje názor, že zůstává estetická forma a hlubší rozměr se postupně vytrácí. Nabízí se také pohled, že na převážení estetické formy těžící z dávných příběhů není nic špatného. Tato kapitola ale neopomine ani věrné přejímání mýtů marvelovským zpracováním, kdy bude možné zjistit, že některé atributy mytologických příběhů zůstávají stejné v obou zpracováních. Následně bude představena sociální vrstva marvelovských fanoušků, kteří se shromažďují v nejrůznějších podobách nad „mýty“ Marvelu.

Zůstala jenom estetická forma mýtů v Marvelu nebo je udržena i forma mytologická? V mnoha ohledech by se to dalo pochopit tak, že zůstala pouze estetika a mytologie se vytratila, obzvláště když se uvaží „ochuzení“ některých postav, které jsou starými mytologickými příběhy inspirovány. Mezi tyto postavy určitě patří Lokiho potomci, kteří, když už se v Marvelu objevují, slouží často jenom jako rychlé zjevení (případ Sleipniho) či jako jiné uchopení (případ Hely, která je vyobrazena jako Lokiho nevlastní sestra, nebo vlka Fenrise, který nedisponuje takovou mocí, jako ve starých mýtech). Midgardsorm se dokonce neobjevuje vůbec, i když má v mýtech dost prominentní roli. Je škoda, že nebyl využit jejich potenciál, který nabízí severské mýty.

Ovšem je také možné říct, že estetická forma není zcela negativní. Lidé se k příběhům obracejí proto, protože jsou nevšední, jsou jiné než to, co se děje v každodenních životech. Právě to lidi přitahuje k mýtům, pohádkám, k folkloru.²³³ Je tak pochopitelné, že se tato linie drží i marvelovských filmů. I v jejich podání vystupují postavy, které mají nadpřirozené schopnosti, což je něco, co se v každodenním životě neobjevuje. Dalším důležitým faktorem pro příběhy a jejich působení na diváka je také humor.²³⁴ Ten Marvel opět splňuje, už jenom tím, že například film *Thor: Ragnarok* (2017) je žánrem, mimo jiné, také komedie.²³⁵ I kdyby se tedy jednalo o pouhou estetickou formu, stále by to znamenalo, že je divák uchvácen.

²³³ PROPP. *Morfologie pohádky a jiné studie*, s. 275.

²³⁴ PROPP. *Morfologie pohádky a jiné studie*, s. 275.

²³⁵ Thor: Ragnarok (2017). ČSFD.cz [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/374525-thor-ragnarok/prehled/>.

Nelze ale opomenout ani to, že některé mytologické základy jsou Marvelem interpretovány v podstatě správně. Tímto je jednoznačně to, že Thor je vyobrazován se svým kladivem Mjölnir jak v mytologii, tak v „marvelovkách.“ Tento významný atribut Thorovi tedy zůstal i v novém zpracování. Dále by se sem dal zařadit vztah otec-syn mezi Thorem a Ódinem, protože ten je také v marvelovském zpracování věrný své mytologické předloze. Bylo by tedy příliš jednoduché tvrdit, že Marvel vypouští všechny mytologické základy pro čistě estetický líbivý důvod.

Ovšem objevuje se ještě další rovina, která překonává i ne vždy dokonale přejatý mytologický korpus. Touto rovinou je odkaz na fanouškovskou komunitu, která marvelovské příběhy udržuje prakticky neustále pomocí sociálních médií. Na Facebooku²³⁶ se nachází nespočet skupin, které slouží jako místo, kde mohou být fanoušci z celého světa pohromadě a hovořit o svých oblíbených postavách. A nejen, že jsou fanoušci spojení přes internet. Po celém světě se pořádají fanouškovské sešlosti,²³⁷ kde se lidé setkávají naživo, často převlečeni za své oblíbené hrdiny. Dokonce by se dalo hovořit i o „artefaktech“, i když to je v tomhle smyslu pravděpodobně silné slovo. Existuje obrovské množství objektů nejrůznější charakteristiky (od oblečení po hračky) s motivy marvelovských postav k zakoupení.

Nabízí se i otázka, zda může být Marvel považován za „nový mýtus?“ Této tezi by se mohlo věnovat další bádání.²³⁸

²³⁶ Příkladem jedné z takovýchto skupin je soukromá skupina s názvem „*Marvel Cinematic Universe*“, která má v době vypracovávání přes 655 tisíc členů. *Marvel Cinematic Universe | Facebook* [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/MarvelCinematicUniverse>.

²³⁷ Viz. Comic-con.

²³⁸ Například za pomoci autora W. F. Otty a jeho díla s názvem *Mýtus a slovo*, kde autor charakterizuje mýtus jako takový. Další bádání by se mohlo pokusit najít v Marvelu rysy mýtu a odpovědět tak na otázku, zda „marvelovky“ mohou představovat novodobý mýtus.

9 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo najít mytologický základ v marvelovském světě a porovnat, jak se liší, či v čem je stejný v novém a starém pojetí.

Tato práce se věnovala v první části představení společnosti Marvel a možnostem, ve kterých se lze setkat s marvelovským světem, psychologicko-sociálnímu působení Marvelu na společnost a přiblížením „typického“ diváka. Došlo také ke krátkému představení skupiny Avengers, která je v kontextu tohoto tématu důležitá ze dvou důvodů: 1. postava Thora je její součástí a 2. první seskupení se událo kvůli tomu, aby se zabránilo Lokimu v destrukci. V druhé části byl představen vhled do marvelovských médií jako takových – nejprve byly představeny filmy, ve kterých Thor a Loki figurují. Prostřednictvím popsání filmu Thor je možné nahlédnout na první setkání jak se stejnojmennou postavou, tak s Lokim. Další podkapitola krátce představuje i film Thor Ragnarok, více se mu totiž věnovala kapitola, na kterou ještě dojde. Poté je možné nahlédnout krátce na několik dalších filmů, kde nevlastní bratři vystupují také. A v neposlední řadě se v této části bylo možné setkat s postavami Thora a Lokiho tak, jak jsou pojati v „marvelovkách.“ Je možné se například dozvědět, že Thor a Loki spolu mají komplikovaný vztah. Následuje další část, která je věnována severské mytologii a jejímu pojetí Thora a Lokiho. Tato část je uvedena krátkým vhledem do severské mytologie jako takové, kde je možné se dočíst, že mýty severanů inspirovaly vznik žánru fantasy či že mýty jsou dochovány ve dvou *Eddách*, v *Prozaické* a *Poetické*. Kapitola končí mýtickým vylíčením Thora a Lokiho. Další segment je věnován porovnání moderního zpracování těchto postav s jejich mytologickým základem. U Thora je pozornost věnována jeho kladivu a u Lokiho zase jeho potomkům. Předposlední kapitola poukazuje na rozdíly Ragnaroku, který je nejprve představen v marvelovském kontextu a poté v kontextu mýtů. Poslední část této kapitoly je věnována porovnání odlišností tohoto fenoménu. Poslední část se zabývala mytologií v Marvelu, blíže tím, zda je udržována mytologická tradice v marvelovském podání. Byly nabídnuty dva pohledy – jeden z nich říká, že se zachovává pouze estetická forma, druhý zase, že zůstávají i části příběhů, které jsou zpracovány věrně podle svých mytologických kořenů. Také se v této části objevuje nahlédnutí na to, jak diváci udržují marvelovské příběhy naživu pomocí fanouškovských sešlostí či koupí předmětů s marvelovskou tematikou.

První kapitola byla věnována přiblížení tématu práce. Je možné se v ní dozvědět, že staré mýty jsou v současné době častým tématem, co se světa fikce týče. Jsou zde reflektovány dvě formy, které mohou poukázat na to, jak nové mýty působí. První z nich je forma estetická,

kteřá přetlačuje hlubší význam přejatých mýtů, druhou je pedagogická či psychologická, která na diváka působí tak, že ho skrze nové mýty a hrdinské postavy vychovává a vede k lepšímu já. Je tomu tak například na dětských play terapiích. Dále se objevuje tvrzení, že není špatné, i kdyby zůstala pouhá estetická funkce nových mýtů, jelikož lidstvo chce příběhy, ke kterým se bude moci nějak vztáhnout, a toho se dosahuje tím, že filmy či média celkově reflektují problémy současného světa, ostaně bylo tomu tak i v historii.

Druhá kapitola sloužila jako představení světa Marvelu. Nejprve byly vypsány základní informace o fungování firmy Marvel či o tom, že zakladatelem byl Martin Goodman. Poté byly v podkapitole *Marvel a společnost* představeny tři vrstvy setkávání se s marvelovskými médii. První z těchto vrstev je přímé setkání s filmy či s komiksy. Filmy si divák může pustit na platformě Disney+, zatímco komiksy jsou k dostání buď tištěnou formou, která se dá koupit například v knihkupectvích, či elektronickou formou, ke které je přístup umožněn skrze oficiální webové stránky Marvelu (www.marvel.com). Druhou vrstvou je setkání tváří v tvář, a to buď v prostředí Disneylandu či na různých comic-conech (příkladem takového comic-conu je například „*Comic-Con International: San Diego*“). Poslední sférou, která byla zmíněna, byla sféra sociálních médií, kde lidé často vytvářejí své vlastní teorie, které se týkají dějových linek či jejich oblíbených postav ze světa Marvelu. Mezi platformy, kde se tyto teorie objevují, patří mimo jiné Youtube či Tiktok. V předposlední části této podkapitoly je možné se dočíst o tom, kdo je typickým divákem filmů o superhrdinech – jsou to tedy převážně muži středního věku, běloši, což bylo očekávané. Ovšem Marvel se postupně věnuje širší vrstvě příběhů v podobě „nové vlny“ marvelovských filmů, díky které se fanouškovský profil rozšiřuje. Marvel se zde snaží o větší inkluzi různých typů lidí, což je krokem vpřed, co se reprezentace týče. Poslední podkapitola je zde věnována základnímu představení skupiny Avengers, jelikož jsou ve vztahu k Thorovi a Lokimu důležití – Thor je jejich členem a jejich první seskupení se odehrálo, protože hrozilo, že Loki způsobí zkázu.

Třetí kapitola se věnovala představení konkrétních okamžiků, kde postavy Thora Odinsona a Lokiho Laufeysona figurují. Nejprve jsou představeny dějové linie dvou základních filmů, se kterými tato práce manipulovala – Thor a Thor: Ragnarok. Vypsání stručného popisu ostatních filmů, ve kterých vystupují dvě zkoumané postavy, se zaobírala podkapitola další. Poté byl popsán Thor jako samostatná marvelovská postava. Thor Odinson, nebo také Bůh hromu, je válečník, který na začátku svého příběhu působil lehkomyšlně, ale s postupem času se ukáže být zodpovědným a obětavým. Je také znám pro své kladivo Mjöllnir, které například dokáže přivolat déšť. Stejně popsání postavy je věnováno i Lokimu. Ten je bohem lsti a falše.

Často také fingoval svojí vlastní smrt. Jedná se o postavu, která není jednoznačně ani zcela špatná, ale ani zcela dobrá. Nejprve je představen jako bratr Thora a syn Ódina, ale je možné se dozvědět, že je pravým původem Mrazivý obr.

Kapitola s názvem *Severské mýty a jejich zpracování postav Thora a Lokiho a jejich příběhů* je další. Jak už její jméno napovídá, je věnována vykreslení pohledu na Thora a Lokiho v jejich mytologických základech. Na úvod bylo možné se seznámit se základním vhladem do severské mytologie jako takové. Mimo jiné byly představeny její dva stěžejní zdroje, kterými jsou *Poetická a Prozaická Edda*. *Poetická Edda* je tedy sbírka mytologických a hrdinských básní, v *Prozaické Eddě* se zase objevuje pohled na nejucelenější záznam germánské mytologie, jenž byl dochován v její části *Gylfiho oblouznění*. Následuje část, co se opět věnuje Thorovi a Lokimu, tentokrát ale jejich mytologickému původu. Nejprve je představen Thor, který byl interpretován jako hromovládce. Jednalo se o postavu, která byla známa pro své boje s obry, ale především pro své kladivo Mjöllnir. Poté se kapitola věnuje také představení Lokiho v mýtech. Ten byl šibalskou postavou, byl to problémista, ale často byl tím jediným, kdo dané nesnáze dokázal vyřešit. Také je možné se zde dočíst o básni *Lokiho pře*, kde se skrze Lokiho poukazuje na různé chyby ostatních bohů.

Čtvrtá kapitola je stěžejní, jelikož se zabývá porovnáním marvelovského pojetí Thora a Lokiho s jejich mytologickými podklady. Nejprve je pozornost věnována Thorovi. Odlišnost mezi mýty a „marvelovkami“ je vidět například ve fyzickém vzhledu, kdy v mýtech má Thor červené vlasy a vousy, kdežto v Marvelu je blondatý. Odlišný je také jeho vztah s Lokim – mytologie nehovoří o žádném příbuzenském vztahu mezi těmito dvěma postavami, ovšem Marvel je vyobrazuje jako nevlastní bratry. Co ovšem zůstává stejné je Thorovo vyobrazení s kladivem Mjöllnir či vztah otce a syna, který má s Ódinem. Následuje pasáž porovnávající Lokiho v mýtech a ve filmech. Také zde je napsáno, že se liší vzhledem – Loki má černé vlasy v marvelovském provedení, kdežto v mýtech pro něj byly charakteristické vlasy zrzavé. Dalším rozdílem je mj. i Lokiho smrt – v Marvelu přežije Ragnarok, ale v mýtech zemře při něm. Lokiho vyobrazení jako šibalská postava či jeho schopnost proměňovat se zůstávají stejné. V této kapitole je též část, která popisuje odlišnosti v pojetí Lokiho potomků (vlk Fenrir, Hela, Midgardsorm či Sleipni). Zatímco v mýtech se opravdu jedná o jeho děti, v „marvelovkách“ tomu tak není.

V páté kapitole je prostor věnován Ragnaroku a opět dochází k porovnání mezi novým a starým pojetím. Ragnarok je tedy konec světa či soumrak bohů. Nejprve je představen

marvelovský Ragnarok, na to navazuje představení toho mytologického. Následuje podkapitola, jež si vybírá konkrétní místa, která se mezi „marvelovkami“ a mýty liší. Těmito momenty jsou například smrt Ódina, Thora a Lokiho v mýtech, ale ne v Marvelu, či role Lokiho a jeho potomků v Ragnaroku.

Poslední kapitola reflektuje to, jak Marvel udržuje mytologickou linii v dnešním světě. Nejprve se poukázalo na to, že existují části, které byly „marvelovkami“ interpretovány odlišně, než jak byly popisovány v mýtech (např. odlišné pojetí Lokiho potomků). K tomu je však přidáno tvrzení, že nemusí být hned špatně, když se zachová pouze estetická forma – lidé jsou k příběhům přitahováni, když se v nich objevuje něco nadpřirozeného, a to se v marvelovských filmech děje. Pro kontrast je ale také zmíněno to, že existují i okamžiky, kdy došlo k zachování mytologického základu i v Marvelu (kladivo Mjöllnir u Thora). V neposlední řadě je vyobrazeno současné chování diváků – ti se setkávají jak v online prostorech, tak fyzicky, a probírají své oblíbené filmy, tím udržují jejich příběhy naživu. Na závěr se objevuje otázka, která by mohla vést k dalšímu bádání – zda by Marvel mohl působit jako „nový mýtus.“

10 Resumé

This bachelor's thesis deals with the topic of the legacy of old mythologies in contemporary popular culture, specifically – the legacy of Old Norse mythology in the Marvel Cinematic Universe. The main goal is to compare how the old myths appear in mythology versus in the Marvel movies. There are three main points that have been chosen for comparison: the characters of Thor and Loki and Ragnarok, the end of the world. Both Marvel and mythological versions are firstly introduced and described, then compared. It is possible to find out that there are certain differences in each depiction (such as Loki and Thor being step-brothers in Marvel and not in the original mythology), but that there are also many things that stay the same in the new version (for example how Thor's main attribute is the hammer Mjöllnir).

11 Seznam literatury

Primární literatura

KADEČKOVÁ, Helena, ed. *Edda*. Přeložil Ladislav HEGER. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-533-9.

STURLUSON, Snorri. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Přeložil Helena KADEČKOVÁ. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-458-8.

Sekundární literatura

ARNOLD, Martin. *Thor: myth to Marvel*. New York: Continuum, 2011. ISBN 978-1441135421.

HELL, Mark A. *Making the Past Present: Cinematic Narratives of the Middle Ages. Reflections: 50 Years of Medieval Archaeology* [online]. New York: Maney Publishing, 2007 [cit. 2023-04-24]. ISBN 978-1-906540-71-5. Dostupné z: <https://www.perlego.com/book/1383018/reflections-50-years-of-medieval-archaeology-19572007-no-30-50-years-of-medieval-archaeology-19572007-pdf>.

LARRINGTON, Carlyne. *Norse Myths: A Guide to the Gods and Heroes*. London: Thames & Hudson, 2017. ISBN 978-0-500-77377-2.

KOZÁK, Jan A. *Óðinn: mýtus, oběť a iniciace*. Vydání druhé. Praha: Herrmann, 2021. ISBN 978-80-87054-67-3.

PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Jinočany, 1999. ISBN 80-860-2216-1.

RUBIN, Lawrence C. *Using Superheroes and Villains in Counseling and Play Therapy: A Guide for Mental Health Professionals* [online]. Routledge, 2019 [cit. 2023-04-25]. ISBN 9780429847271. Dostupné z: <https://www.perlego.com/book/1598363/using-superheroes-and-villains-in-counseling-and-play-therapy-a-guide-for-mental-health-professionals-pdf>.

VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-91-5.

YOCKEY, Matt. *Make ours Marvel: media convergence and a comics universe* [online]. Austin: University of Texas Press, 2017 [cit. 2023-04-24]. ISBN 978-1-4773-1252-0. Dostupné z: <https://www.perlego.com/book/3815715/make-ours-marvel-media-convergence-and-a-comics-universe-pdf>.

Populárně-naučné zdroje

BROWN, Abbie Farwell, Sarah Powers BRADISH a Mary E. LITCHFIELD. *Severská mytologie: příběhy a ságy z říše bohů a hrdinů*. Přeložil Ondřej FRÜHBAUER. Praha: Dobrovský, 2021. Pangea. ISBN 978-80-7585-563-3.

FORBECK, Matt a Daniel WALLACE. *The Marvel Comics encyclopedia: A Complete Guide to the Characters of the Marvel Universe: Updated and Expanded*. Revised edition. New York: DK ADULT, 2009. ISBN 978-1-7566-5530-3.

Loki in Norse Mythology: Family, Symbols & Legacy | Who is Loki?. Study.com [online]. Publikováno 15. 9. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://study.com/academy/lesson/loki-norse-mythology-family-symbols-legacy.html>.

ORPHANIDE, Zeta. *The Effect of the Marvel Cinematic Universe on Modern Pop-Culture and Society* [online]. Publikováno 23.2. 2022, [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://gaaroars.org/1033/news/the-effect-of-the-marvel-cinematic-universe-on-modern-pop-culture-and-society/>.

Populární zdroje

BARNETT, David. Norse mythology is enjoying an unlikely renaissance in popular culture. *The Independent* [online]. Publikováno 19. 7. 2018, [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/culture-norse-mythology-marvel-comics-film-christianity-neil-gaiman-american-gods-a8444321.html>.

BOYCE, Clarence. *Marvel: 10 Differences Between Loki In The Comics And The MCU* [online]. Publikováno 14.6. 2021 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://gamerant.com/marvel-loki-comics-movies-differences/#loki-s-children>.

KALTMAN, Maddie. *Are Marvel's new projects "bad," or are you just not the target audience?* [online]. The Black and White: The Student News Site of Walt Whitman High

School, Publikováno dne 13.1. 2023, [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://theblackandwhite.net/74228/alsoinprint/are-marvels-new-projects-bad-or-are-you-just-not-the-target-audience>.

Marvel Cinematic Universe / Facebook [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/MarvelCinematicUniverse>.

MEYERS, Alyssa a Sarah SHEVENOCK. *Is Gen Z Too Cool for Marvel* [online]. Publikováno 6.12. 2021, [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://morningconsult.com/2021/12/06/is-gen-z-too-cool-for-marvel/>.

MILLER, Madeline. *The Song of Achilles*. London: Bloomsbury Paperbacks, 2017. ISBN 978-1-4088-9138-4.

SKIPPER, Yvonne. *Avengers Endgame: how the Marvel Universe helps children (and adults) understand the world around them* [online]. University of Glasgow, Publikováno dne 20.5. 2019, [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://theconversation.com/avengers-endgame-how-the-marvel-universe-helps-children-and-adults-understand-the-world-around-them-116080>.

Marvelovské databáze

Asgard / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Asgard?so=search>.

Avengers On Screen Members, Enemies, Powers / *Marvel* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/teams-and-groups/avengers/on-screen>.

Bifrost / *Marvel Database* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://marvel.fandom.com/wiki/Bifrost>.

Destroyer / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Destroyer>.

Frigga / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Frigga>.

Frost Giants / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Frost_Giants.

Heimdall / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Heimdall>.

Jormungandr (Marvel) / *Villains Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: [https://villains.fandom.com/wiki/Jormungandr_\(Marvel\)](https://villains.fandom.com/wiki/Jormungandr_(Marvel)).

Jotunheim / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Jotunheim>.

Loki On Screen Powers, Enemies, History / *Marvel* [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/loki/on-screen>.

Loki (TV series) / *Marvel Database* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: [https://marvel.fandom.com/wiki/Loki_\(TV_series\)](https://marvel.fandom.com/wiki/Loki_(TV_series)).

Marvel Comics / *Marvel Database* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: https://marvel.fandom.com/wiki/Marvel_Comics.

Marvel Movies [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies>.

Mjolnir [online]. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/items/mjolnir>.

Odin On Screen Powers, Enemies, History / *Marvel* [online]. [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/odin/on-screen>.

S.H.I.E.L.D. / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/S.H.I.E.L.D.>

Sif / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Sif>.

Surtur / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Surtur>.

Thor (Thor Odinson) On Screen Powers, Enemies, History [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/characters/thor-thor-odinson/on-screen>.

Thor: The Dark World (2013, Movie) / *Cast, Synopsis & More* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.marvel.com/movies/thor-the-dark-world>.

Valkyrie / *Marvel Cinematic Universe Wiki* / *Fandom* [online]. [cit. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://marvelcinematicuniverse.fandom.com/wiki/Valkyrie>.

Využité filmy

Avengers: Age of Ultron [film]. Režie Joss WHEDON. USA, 2015.

Avengers: Infinity War [film]. Režie Anthony a Joe RUSSO. USA, 2018.

Avengers: Endgame [film]. Režie Anthony a Joe RUSSO. USA, 2019.

Black Panther [film]. Režie Ryan COOGLER. USA, 2018.

Black Panther: Wakanda Forever [film]. Ryan COOGLER. USA, 2022.

Shang-Chi and the Legend of the Ten Rings [film]. Režie Destin Daniel CRETTON. USA, 2021.

Eternals [film]. Režie Chloé ZHAO. USA, 2021.

Hawkeye [seriál]. Režie Rhys THOMAS. USA, 2021.

Iron Man [film]. Režie Jon FAVREAU. USA, 2008.

Iron Man 2 [film]. Režie Jon FAVREAU. USA, 2010.

Iron Man 3 [film]. Režie Shane BLACK. USA, 2013.

The Avengers [film]. Režie Joss WHEDON. USA, 2012.

The Falcon and The Winter Soldier [seriál]. Režie Kari SKOGLAND. USA, 2021.

Thor [film]. Režie Kenneth BRANAGH. USA, 2011.

Thor: Love and Thunder [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2022.

Thor: Ragnarok [film]. Režie Taika WATITI. USA, 2017.

Thor: The Dark World [film]. Režie Alan TAYLOR. USA, 2013.

Využité seriály

Loki [seriál]. Režie Kate HERRON. USA, 2021-2023.

Vikingové [seriál]. Režie Michael HIRST. Irsko, 2013-2020.

Využité videohry

God of War Ragnarok [počítačová hra]. Tvůrci Cory BARLOG a Eric WILLIAMS. USA, 2022.

Využitá videa

Film Theory: The Secret Villain of Loki is... YOU! (Loki) [online]. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=78lBnjto4wo>.

How Loki Can Still Survive INFINITY WAR - Episode 5 Confirms It [online]. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_KIFDOh90Jo.

Slovníky a encyklopedie

APEL, Thomas. Loki - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 8. 12. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/loki>.

APEL, Thomas. Thor - Mythopedia. *Mythopedia* [online]. Aktualizováno 18. 12. 2022, [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://mythopedia.com/topics/thor>.

Astral projection Definition & Meaning [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/astral-projection>.

BRITANNICA, The Editors of Encyclopaedia. Stan Lee | Biography, Comics, Characters, Cameos & Facts. *Encyclopedia Britannica* [online]. [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Stn-Lee>.

Comic-Con Meaning [online]. Publikováno dne 14.7. 2021, [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/e/pop-culture/comic-con/>.

Cosplay Definition & Meaning [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/cosplay>.

DEFOREST, Tim. Marvel Comics | History, Characters, Facts & Movies. *Encyclopedia Britannica* [online]. Aktualizováno 19.2. 2023, [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Marvel-Comics>.

HARPER, Douglas. *Etymology, origin and meaning of avenger by etymonline* [online]. Publikováno 30.9. 2022, [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/avenger>.

HARPER, Douglas. *Ragnarok | Etymology, origin and meaning of ragnarok by etymonline* [online]. Aktualizováno 6. 7. 2021, [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.etymonline.com/word/Ragnarok>.

Hypnosis Definition & Meaning [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.dictionary.com/browse/hypnosis>.

KOHOUTEK, Rudolf. *Mileniálové* [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/milenialove>.

Teleportation Definition & Meaning - Merriam-Webster [online]. [cit. 2023-04-11]. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/teleportation>.